

“Het doel der opvoeding is: elk kind te helpen worden wat het is”. Kees Boeke

Basisonderwijs

Kees Boekelaan 10 3723 BA Bilthoven
Directeur: Anne-Mieke Bulters
T 030 228 28 42
werkplaatsbo@wpkeesboeke.nl
www.wpkeesboeke.nl

Voortgezet onderwijs

Kees Boekelaan 12 3723 BA Bilthoven
Rector-bestuurder: Jeroen Croes
T 030 228 28 41
werkplaatsvo@wpkeesboeke.nl
www.wpkeesboeke.nl

“Vriendschap is
de bloei van de
gemeenschap.”

wp
krant

jaargang 40 | nummer 46 | juli 2024

Basisonderwijs

Interview Anne-Mieke
Matties

Algemeen

Kees en Betty en vriendschap
Werk dan mee in de Werkplaats

Voortgezet onderwijs

Dierengemeenschap deel 3
Paul Bastian gaat van school

Redactioneel zomer 2024

98 jaar geleden richtte Kees Boeke de Werkplaats Kindergemeenschap op. *Gemeenschap* en *riendschap* zijn weliswaar beide *schappen* en gaan allebei uit van verbondenheid, maar de ene verbondenheid zal lang niet altijd leiden tot de andere.

Wat is vriendschap eigenlijk en wanneer heb je zó'n bijzondere band met iemand dat je diegene als vriend beschouwt? Deze vragen staan centraal in deze WP-Krant. Medewerkers Jikke

en Maarten en ouder Afke nemen de rol van vriendschappen op het BO onder de loep, Arnoud, Liesbeth, Thijs, Kevin en werker Aimee doen dit voor het VO. Verder besteedt Jos Heuer aandacht aan de belangrijkste vriendschap in het leven van Kees en Betty en nemen Anne-Mieke (directeur BO) en Paul Bastian (geschiedenis VO) waardig afscheid van de Werkplaats. Veel leesplezier!

Berend Ike

Inhoud

- 3 Vriend(in) van de WP
- 4 Interview Anne-Mieke
- 6 Matties
- 7 Vriendschappen stimuleren
- 10 Vriendschap op het BO
- 12 Kees en Betty en vriendschap
- 16 The Real Deal
- 20 Werk dan mee in de Werkplaats
- 22 Groepsvorming, vriendschappen en mobieltjes op school
- 24 Dierengemeenschap deel 3
- 26 Klasindeling en vriendschap
- 28 Vrienden ben je samen
- 30 Vriendschap op het VO
- 32 Paul Bastian gaat van school
- 34 De oud-werker: Valérie Hoeks
- 36 Essay Juultje Thalen
- 38 Column: Billy's

Colofon

Redactie

Anne-Mieke Bulters, Maarten Elenbaas, Marijn Backer en Jeroen Croes
Eindredactie: Berend Jan Ike

Ontwerp

Mireille Geijsen/Evelyne Brehm

Drukwerk

Drukkerij ESED

Coverfoto & middenfoto's

Willem Mes

Foto's zonder bronvermelding

Willem Mes

Vriend(in) van de WP

Vandaag heb ik mijn drie vriendinnen weer gezien die ik 48 jaar geleden heb leren kennen tijdens mijn studie. Dit was een periode van veel lachen en leuke dingen doen. De studie kwam op de tweede plaats. Wij komen al jaren eens per jaar bij elkaar omdat een van ons in Thailand woont en jaarlijks naar Nederland komt om haar moeder te bezoeken. Zodra wij elkaar zien, ontstaat de sfeer van toen. We lachen veel, er is openheid en ik voel me meteen weer 18. We hebben veel meegemaakt met elkaar. We kennen elkaars ouders, kinderen en (ex-)partners. Het geeft een vertrouwdheid en veiligheid die me dierbaar is. Dit zijn de vriendinnen die ik het langste ken. Het maakt niet uit dat we elkaar niet zo vaak zien; we pakken de draad gewoon weer op.

Dit is mijn laatste artikel voor de WP-krant. Ik neem binnenkort afscheid. Ik ben aan het afronden, aan het opruimen. Ik kijk foto's van de afgelopen zes jaar, ik haal herinneringen op met collega's, met werkers, met ouders.

Onlangs werd ik geïnterviewd door vier achtstegroepers. Het interview is te lezen op de volgende pagina's. Ik ken deze werkers vanaf kleuter. Ik heb ze zien opgroeien. Nu zaten er vier achtste-

groepers aan mijn tafel, echte WP'ers, die klaar zijn om de overstap te maken naar het Voortgezet.

Ik voel trots. Trots dat ik zes jaar aan het roer heb mogen staan van de basisschool van de Werkplaats Kindergemeenschap. Ik ben dankbaar. De WP met haar visie en waarden heeft me geleerd wat het is om leiding te geven aan een gemeenschap. Dat is absoluut anders dan leidinggeven aan een 'gewone' school. Als individualistische Amsterdamse heb ik me in de gemeenschap laten onderdompelen. Dit gebeurde tijdens de jaarlijkse rituelen zoals Onder de Bogen en de Stichtingsdag, maar ook toen ik kortgeleden over het veld liep tijdens het Ridderkamp van 5/6 en het Wildkamp van 3/4 en er veel ouders aan het ondersteunen waren en zeker toen het veld in een kwartier omgetoverd werd in een heuse camping. Magische momenten waren dat.

Ik herinner me ook een aantal minder leuke dingen. Bijvoorbeeld de coronacrisis. Dat was hard werken en soms eenzaam. Het vanzelfsprekende contact met de ouders werd verbroken. Er ontstonden misverstanden. We zijn nog steeds bezig om de verbinding te herstellen. Er ontstaan nu oudercirkels

die de school op allerlei gebieden gaan ondersteunen. Deze betrokken ouders gaan de school een enorme boost geven.

Ik heb het gedragen worden door de gemeenschap aan den lijve mogen ervaren toen ik gevallen was en drie maanden thuis kwam te zitten. De hoeveelheid kaartjes, bloemen en tekeningen was overweldigend en troostend.

Ik maak tijd om door de school te lopen, op het schoolplein met werkers te praten of gewoon om me heen te kijken.

Gisteren kreeg ik de vraag of ik verbonden blijf met de WP. Ik zei volmondig ja! De WP zit in mijn hart. Ik voel me vriend(in) van de WP. Ik weet alleen nog niet hoe onze vriendschap eruit gaat zien. Zien we elkaar één keer per jaar? Of wordt het vaker? Ook deze vriendschap heeft iets onvoorwaardelijks. Eens een WP'er, altijd een WP'er.

Ik ga de komende tijd verder met genieten, opruimen en herinneringen ophalen. Er komen twee fantastische feesten aan. En ook de rituelen op het veld in de laatste schoolweek mag ik begeleiden. Daarna geef ik vol vertrouwen het stokje over aan mijn opvolgster, Fieke Blaauwendraad, en ga ik minstens zes maanden pauze houden en van mijn vrijheid genieten. Daarna zien we verder.

Tot binnenkort,

Anne-Mieke Bulters,
directeur basisonderwijs

“Ook deze vriendschap heeft iets onvoorwaardelijks.
Eens een WP'er, altijd een WP'er.”

Anne-Mieke

Geïnterviewd door groep 8-werkers

Deze zomer gaat Anne-Mieke met pensioen. Uiteraard wilden we hier in de WP-Krant ook aandacht aan besteden. Toen we Anne-Mieke vroegen in welke vorm zij dit het liefst zou willen, was ze daar vrij snel uit. Tijdens haar eerste bijdrage in de WP-Krant (juni 2018) werd ze geïnterviewd door werkers Jule Grote en Stijn Westerling, dus een afscheidsinterview door werkers zou de cirkel mooi rond maken. Deze keer zijn de interviewers groep 8-werkers Isabel Schoonus, Rosa van der Werf, Erin Termeer en Sjoerd Houwer.

We beginnen het gesprek over een samenwerking tussen Anne-Mieke, Erin en Sjoerd van een paar jaar geleden.

V.l.n.r. Sjoerd, Anne-Mieke, Erin, Rosa en Isabel. Foto: Marijn Backer. Foto: Jikke Klem

Anne-Mieke: 'Ja, dat was ook een ding, mannen.'

Sjoerd en Erin: 'Toen zaten we nog in groep 5 en was het nog corona.'

Anne-Mieke: 'Ik weet niet of ik het jullie toen verteld heb, maar dan zal ik het nu bekennen. Toen jullie hier op het raam klopten en begonnen over de fietsenstalling en dat die te klein was, dacht ik: 'Oeps, ik ben jullie vergeten.' We waren al ver in het proces, maar ik dacht meteen: 'Ik moet jullie meenemen.' We zijn toen naar het VO gegaan om daar te kijken en daarna hebben we samen met de aannemer gesproken.'

Erin: 'En toen zagen wij dat we eigenlijk geen fietsenrekken nodig hadden!'

Hierna beginnen de werkers met hun vragenvuur.

Erin: 'Wat is de grappigste vraag die je van een werker gekregen hebt?'

Anne-Mieke: 'Nou ik krijg heel vaak de vraag 'Hoe oud ben je?' Soms zeggen ze 34 en andere keren 83. Daar kan ik altijd hard om lachen.'

Rosa: 'In de pauze eten wij meestal gewoon brood, maar wat eten jullie hier in de pauze?'

Anne-Mieke: 'Ook gewoon vaak brood hoor.'

“Eerst ga ik een half jaar pauze houden. Even geen wekker meer zetten en 's ochtends rustig beginnen met koffie.”

“Er is een kleuter die mij 'de goedemorgen-mevrouw' noemt.”

Isabel: 'Hoe was je tijd hier op school?'

Anne-Mieke: 'Dat is een grote vraag. Maar heel erg leuk! Er zijn allemaal dingen die me meteen te binnen schieten: het contact met jullie, het jaarslot, de kampen. Al die dingen zijn zo bijzonder bij ons op school en ik ben heel blij dat ik daar directeur van ben.'

Erin: 'Wat is je mooiste herinnering?'

Anne-Mieke: 'Ja, dat zijn heel veel dingen. Waar ik nu het eerste aan denk is de lockdown. Dat was een minder leuke periode. Ik moest opeens beslissen of jullie mondkapjes op moesten of in quarantaine moesten. Toen we eindelijk weer open mochten en ik op het schoolplein stond, vond ik het zo mooi om alle ontmoetingen tussen de werkers te zien. Dat eindelijk al die vriendschappen er weer konden zijn. Maar ook onze rituelen, dat we daar met 2000 mensen op het veld staan, met het dansen, het zingen, Onder de bogen. Dat vind ik altijd ontroerend.'

'Ik heb jullie zes jaar meegemaakt. Jullie zijn allemaal zo mooi gegroeid. Dat is ook een heel dierbare herinnering. De laatste tijd ben ik ook een beetje weemoedig over het afscheid. Dus ik kijk ook heel veel foto's terug: 'Oh ja dat ook nog! En toen (bij het circuskamp van 3/4 in schooljaar 22/23 - red.) was ik circusdirecteur!'

'Het groeten aan de poort ga ik ook missen. Het groeten van de mensen in de ochtend. Er is een kleuter die mij 'de goedemorgen-mevrouw' noemt. Dat vind ik de beste titel die er is!'

Rosa: 'We hebben het nu over het einde, maar vond je je eerste dag spannend?'

Anne-Mieke: 'Nou zeg, mega! Het was zo dat ik daarvoor tien dagen op Aruba was geweest. Dat was al zo gepland. Ik kwam toen op zondag terug en moest op maandag beginnen, dus ik had nog een beetje een jetlag. Die dag stond ik ook al aan de poort en heb ik veel handen geschud. Maar tussen 11 en 12 dacht ik wel 'mag ik nu naar bed?' Ja, ik kan mij dat nog goed herinneren. Vonden jullie je eerste dag spannend?'

Isabel: 'Jazeker!'

Rosa: 'Ik weet het nog van groep 3. Dat vond ik spannend, maar het leukst vond ik het om de deur dicht te schuiven.'

Sjoerd: 'Ik weet het niet meer zo goed, maar ik vond het vast ook spannend. Ik zat toen bij Eegje en Caroline.'

Isabel: 'Wat vind je het leukste aan je baan?'

Anne-Mieke: 'Ja, dit eigenlijk.'

Erin: 'Met werkers aan de tafel.'

Anne-Mieke: 'Ja en dan samen oplossingen bedenken.'

Sjoerd: 'Vind je de nieuwe directeur goed?'

Anne-Mieke: 'Ja, ze heeft ervaring. Ze is heel rustig. Ze voelt aan alle kanten...'

Erin: 'Ze voelt als Werkplaats?'

Anne-Mieke: 'Ja, dat is een goeie. Ik geef ook echt met het volste vertrouwen het stokje door.'

Sjoerd: 'Blijf je na je afscheid nog verbonden met de Werkplaats?'

Anne-Mieke: 'Ja, de Werkplaats zit in mijn hart. Het thema van deze WP-Krant is 'vriendschap' en ik dacht bij mezelf: 'Ik blijf vriend van de Werkplaats.' Op welke manier weet ik nog niet, maar het 100-jarig bestaan komt eraan; misschien iets met het archief. Maar eerst ga ik een half jaar pauze houden. Even geen wekker meer zetten en 's ochtends rustig beginnen met koffie. De andere kant van mijn baan is dat ik ook weinig tijd heb gehad voor mijn hobby's, dus dat ga ik allemaal weer beter bijhouden.'

Isabel Schoonus, Rosa van der Werf, Erin Termeer en Sjoerd Houwer
Werkers in groep 8

Matties

bo

Voor de laatste keer een 'kinderfeest'. Het is niet alleen voor de kinderen uit groep acht met wie ik onderweg ben een memorabele dag. Bijna allemaal kwamen zij ook op zijn vierde verjaardag. Ze leerden elkaar kennen op de peuterspeelzaal en in de kleuterklas. De vriendschap is door de jaren heen een constante factor in hun leven gebleken. Ze delen hetzelfde gevoel voor humor, dezelfde interesses en ze spreken op een bepaalde manier dezelfde taal.

De sfeer zit er goed in, zoals ieder jaar. Maar ineens verandert het gespreksonderwerp. De doorstroomtoetsen zijn gemaakt. Er wordt zo neutraal mogelijk gereageerd op elkaars adviezen: bij mavo wordt gezwegen, maar bij gymnasium ontsnapt toch een bewonderend geluidje. Dan slaat de stemming om. 'Weet je dat C. niet op onze school kan blijven?' zegt een van de jongens. De meeste kinderen zullen doorstromen naar het voortgezet onderwijs van dezelfde school, maar als je een vmbo-k advies hebt kun je daar niet terecht. 'Echt? Maar hoezo, is het zijn gedrag of is hij te dom?', zegt een andere jongen. Iedereen lacht. Het raakt me.

"Vandaag wens ik vurig dat deze kinderen de test der vergelijking doorstaan en dat ze kameraden blijven voor het leven."

"Maar hoezo, is het zijn gedrag of is hij te dom?", zegt een andere jongen. Iedereen lacht. Het raakt me."

Wij, volwassenen, vinden dat we niet moeten praten over hoog en laag, slim en dom, beter en slechter. Wij vinden dat ieder advies even goed is. En dat spreken we allemaal netjes uit. Zelfs de minister wil dat we niet langer spreken over laag- en hoogopgeleid. Maar kinderen zijn niet gek. Er worden punten geteld bij de toetsen. Hoe hoger de score, hoe hoger jouw advies. Hoe lager jouw advies, hoe meer fouten je dus hebt gemaakt en hoe meer toekomstdeuren sluiten.

Er waren nooit verschillen tussen deze kinderen. Iedereen was evenveel waard en ieder kind had zijn eigen kwaliteiten. Het kwam niet in hen op om elkaar in een vakje te plaatsen. Tot nu. Het lijkt alsof er iets is veranderd. Ze beseffen dat ze uit elkaar gaan en zetten zich schrap. De één heeft vleugels gekregen door zijn advies, de ander vraagt zich stilletjes af of hij echt dommer is dan degene met de vleugels.

Ik kijk naar hen en begrijp hoe ieder advies tot stand is gekomen. En tegelijk snap ik het helemaal niet en weiger ik kinderen in hokjes te zien. Ja, het komt goed en er zullen nieuwe vriendschappen ontstaan, maar vandaag wens ik vurig dat deze kinderen de test der vergelijking doorstaan en dat ze kameraden blijven voor het leven. Dwars door alle niveaus en gescheiden culturen en leefwerelden heen. Als een daad van verzet.

Ik hoop dat zij allemaal over een paar jaar op de open avond op het podium van het VO staan, in plaats van alleen de uitmuntende gymnasiumleerling. Dat ze worden geïnterviewd over vriendschap en dat er gevraagd wordt hoe ze dat doen als die door de buitenwereld op de proef wordt gesteld. En dat ze dan unaniem zeggen: "Weet ik veel. Het zijn gewoon mijn matties, we zijn evenveel waard en dat is wat telt in het leven."

Een beetje meer van dat graag, dwars door hokjes en bubbels heen. Dat heeft de maatschappij hard nodig.

Afke Bohle
Moeder van Mette (groep 4), Siem (groep 8) en Jop (klas 3 VO)

bo

Vriendschappen stimuleren door klimaat en indeling

Pedagogisch klimaat

Op de Werkplaats vinden we een goed pedagogisch klimaat belangrijk. In de schoolgids staat: 'Wij zijn gericht op een klimaat waarin kinderen gelukkig zijn, elkaar de ruimte geven om zichzelf te zijn en samen met elkaar het beste uit zichzelf halen.'

In een goed pedagogisch klimaat spelen de volgende elementen een rol:

- Werkers en medewerkers (en ouders) voelen zich serieus genomen
- Er heerst in de klas een goede (werk-) sfeer

Foto: Jikke Klem

- Er is rust én gezelligheid in de groep
 - Er zijn vaste regels/afspraken en er wordt structuur geboden
- Met een goed pedagogisch klimaat bereik je dat werkers zich veilig voelen, gezien en gehoord worden. Ze worden geaccepteerd zoals ze zijn. Een fijne, voorspelbare en positieve sfeer zorgt ervoor dat werkers (en ouders) graag naar school komen.

Vriendschappen ontstaan

Als kinderen zich veilig voelen, staan ze open voor andere kinderen en kunnen vriendschappen ontstaan. Medewerkers maken in hun lesprogramma dagelijks tijd om werkers te begeleiden in hun sociale ontwikkeling. Die sociale ontwikkeling begint bij onze 4-jarige werkers, als ze bij de kleuters zitten. Ze leren omgaan met zichzelf en de ander, ze leren hun eigen en andermans gevoelens te begrijpen. Ze gaan sociaal-emotionele kenmerken herkennen en onderscheiden, zoals temperament, gemoedstoestand, intenties en verlangens. Kleuters zijn vaak nog ik-gericht, maar komen op school vaak in situaties waarin ze elkaar tegenkomen. In spel, in de hoeken en bij het buitenspelen leren ze elkaar kennen en ontstaat een eerste 'klik'. Medewerkers begeleiden hen, want wat betekent vriendschap en hoe pak je zoiets aan?

Vriendschappen onderhouden

Vriendschappen kunnen ook spontaan ontstaan, maar vragen wel om onderhoud. Kinderen zijn daar vaak niet bewust mee bezig, maar er zijn op

school wel regelmatig gesprekken over. Hoe ga je met elkaar om, hoe steun je iemand, hoe help je iemand? Ze leren delen, overleggen, zich aanpassen, hun mening geven, grenzen stellen en naar elkaar luisteren. Tussen het 6e en 10e levensjaar worden vriendschappen belangrijker voor kinderen. Kinderen vinden het fijn om een vriend of vriendin te hebben, het geeft ze zelfvertrouwen en steun. Het geeft ze het gevoel ergens bij te horen.

Ook onenigheden en ruzies horen erbij en zijn belangrijke lessen. Pauzes worden op school vaak nabesproken; waarom ging er iets mis, wat was jouw aandeel en dat van een ander, hoe maak je het weer goed?

Mentor - mentorkind

We kiezen er op de WP voor om de klassen opnieuw te mengen als kinderen van bouw wisselen. Kinderen komen in groep 1, 3, 5 en 7 steeds in een nieuwe groep met nieuwe kinderen. Een werker is dus vier keer 'jongste', ofwel 'mentorkind'. Hij wordt dan door een oudste werker van de groep opgevangen (de mentor) en ingewijd in de afspraken, regels en codes van de groep. Hij leert hulp vragen en accepteren. Geleidelijk aan groeit een kind zelf toe naar het moment dat het een jonger kind kan helpen. Het ene jaar is een werker 'mentor', het andere jaar 'mentorkind'.

Het mentor-mentorkindschap is iets bijzonders. Vaak weten kinderen op latere leeftijd nog precies wie hun mentor was op de basisschool.

vervolg >

Foto's: Jikke Klem

“In spel, in de hoeken en bij het buitenspelen leren kleuters elkaar kennen en ontstaat een eerste ‘klik’.”

Visie

Het is een bewuste keuze om de groepen te mengen. We vinden het belangrijk dat een kind steeds opnieuw andere kinderen leert kennen en ervaart hoe het is om nieuwe vriendschappen aan te gaan. Het ene kind doet dit van nature gemakkelijk, het andere kind heeft meer aanmoediging of bijsturing nodig.

Indeling

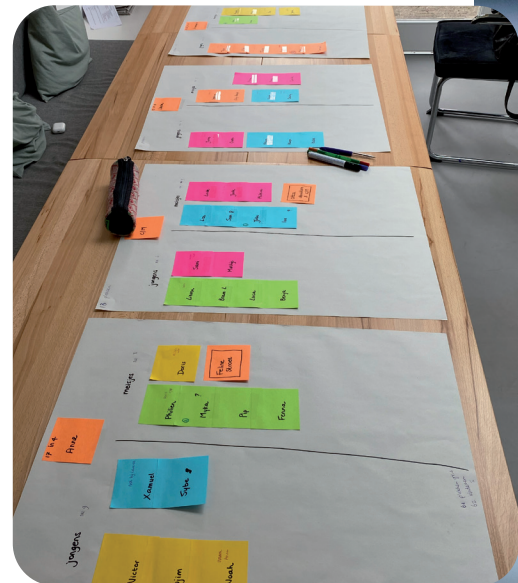
Het indelen van de nieuwe groepen is een complexe puzzel. We willen waardevolle vriendschappen behouden én kinderen stimuleren om nieuwe kinderen te leren kennen. Naast de basisvoorwaarden waar we rekening mee moeten houden (broertjes-zusjes niet bij elkaar, eerlijke verdeling jongens-meisjes, zorg en energie goed verdelen) denken we ook na over hoe we in een volgende klas een fijne sociaal-emotionele balans kunnen creëren. We proberen in te schatten of kinderen elkaar liggen en of er vriendschappen uit zouden kunnen ontstaan.

We gunnen elke werker een fijne nieuwe groep met nieuwe mogelijkheden om vriendjes en vriendinnetjes te maken. We weten ook dat als de sfeer in de groep goed is, dit meehelpt om goed tot leren te komen.

De puzzel start met twee acties: we vragen input aan de ouders en de groepsmedewerkers maken groepjes van hun eigen oudste werkers. Deze twee zaken vergelijken we met elkaar. Vaak komen ze overeen, soms verschillen ze en dan nemen we contact op met de ouders om de twee zienswijzen te bespreken en samen een besluit te nemen.

Als de groepjes kloppen, volgt het proces van verdelen over de vijf klassen (de tweedejaars verdelen we bijvoorbeeld over vijf klassen 3/4). Alle namen komen op een gekleurd kaartje en op een grote flap leggen we de kaartjes neer. Hierbij hebben we ook te maken met de dynamiek van kinderen die al in die groep

zitten en met het aantal beschikbare plekken in de groep. We schuiven net zolang tot we denken dat alle factoren kloppen.

“Kinderen vinden het fijn om een vriend of vriendin te hebben, het geeft ze zelfvertrouwen en steun.”

Dit proces duurt enkele weken. Steeds weer komt de flap op tafel en buigen we ons erover. Voelt het goed? Zien we niks over het hoofd? Hebben we goed geteld? Niet zelden verandert er nog iets; er verhuist een kind waardoor een tweetal niet meer compleet is, een kind doubleert, er ontstaat opeens een vriendschap die als waardevol wordt beschouwd, er zit tóch een zusje bij een broertje, etc.

Gouden weken

De werkers gaan voor de zomervakantie twee keer wennen in hun nieuwe groep. Medewerkers en intern begeleiders dragen hun kinderen zorgvuldig over aan de volgende medewerker. Na de vakantie begint het echt; een nieuwe groep die elkaar nog moet leren kennen! De beginweken van het schooljaar zijn goud waard om een basis te leggen voor een

fijne sfeer in de groep. In deze periode doen we allerlei groepsvormende activiteiten en besteden we veel aandacht aan ‘wie ben ik – wie ben jij’, zodat de werkers elkaar leren kennen. Om die reden gaan de bovenbouwgroepen ook in het begin van het schooljaar met elkaar op kamp.

De werkers die naar groep 7 gaan, kennen al veel kinderen. Vaak horen we: ‘Ik kom weer bij mijn oude mentorkind in de klas’, of ‘Ik zat ook bij haar toen we bij de kleuters zaten.’ Na een paar weken zie je dat er nieuwe vriendschappen ontstaan. De groepsmedewerker ondersteunt en begeleidt. Ook de kinderen die zij-instromen (zij starten later op de WP door schoolwisseling of verhuizing) krijgen in deze weken een gelijke kans om zich in de groep te mengen en onderdeel te zijn van het sociale proces in deze gouden weken.

Er zijn legio voorbeelden te noemen van (jong-)volwassenen die elkaar op de basisschool van de Werkplaats hebben leren kennen en hun vriendschap altijd hebben weten te behouden. En daar doen we het voor.

Jikke Klem

Vriendschap op het BO

Tijdens de diploma-uitreiking van groep 8 houden alle werkers een eindspeech. Hierin bliken ze terug op hun jaren op de Werkplaats. Het grootste gedeelte van deze verhalen gaat - het zal geen verrassing zijn - over vriendschappen. Over andere werkers die belangrijk voor ze waren, met wie ze speelden in 1/2, avonturen beleefden in bosrand, voetballen, maar met wie de vriendschap zo nu en dan ook ingewikkeld was, of zelfs stukliep.

Hoe dit proces verloopt is voor elke werker anders, maar allemaal vinden ze het belangrijk. Het is een onderwerp dat dagelijks aan bod komt in alle groepen en waar we als medewerkers veel mee bezig zijn. Hieronder een aantal

voorbeelden van wat er in groep 5 t/m 8 tijdens een schooljaar zoal gebeurt.

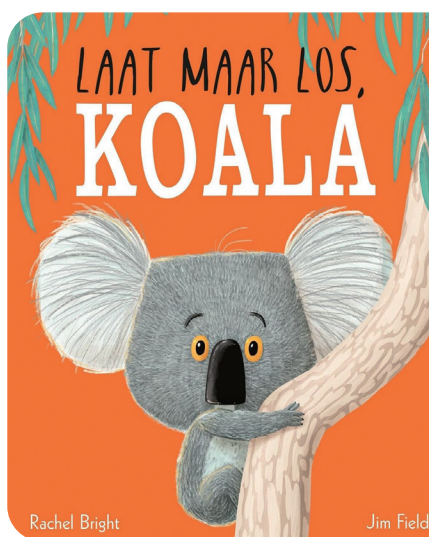
De Ronding

In de groepen 5 t/m 8 zien we dat de Ronding helpt bij het maken van nieuwe vrienden. Werkers komen namelijk veel regelmatig werkers uit andere groepen tegen tijdens het zelfstandig werken of bij een instructie. Stel dat je met zes jongens in een groep 7 zit en het loopt even niet met de andere vijf, dan zijn er in de Ronding veel sneller andere contacten te leggen dan in het oude gebouw. Daarnaast probeer je ook een klimaat te scheppen waarbij werkers elkaar gaan helpen. Als een werker het bijvoorbeeld moeilijk heeft kan het soms ook goed werken om andere werkers hierbij om hulp te vragen.

Een andere schitterende vriendschap is die van *Pluk en Pluis, de weg naar terug* van Mathilde Stein. Waarbij de hoofdpersonen twee cavia's zijn. De één rustig en voorzichtig, de andere in het geheim een 'ninjavia'. Samen maken ze een spannend avontuur mee, waarbij ze een ring moeten terugbrengen naar een prinses. Waar de voorzichtige cavia eerst niets moet weten van de druktemaker, groeien ze steeds meer naar elkaar toe. Want moet je hetzelfde zijn om vrienden te zijn?

Het prentenboek *Laat maar los koala* van Rachel Bright gaat over een koala die te angstig is om uit zijn boom te komen, ondanks dat de andere dieren hem regelmatig vragen om te komen spelen beneden. Als uiteindelijk (kleine spoiler) de boom omvalt staan de andere dieren alsnog klaar om hem te troosten en te helpen. Het kan een aanleiding zijn om te praten over iemand steunen die iets nog spannend vindt.

Wanneer durf je aan vrienden te vertellen dat je het moeilijk hebt? Voor wat oudere kinderen biedt *De jongen met de negen wensen* van Helen Rutter aanknopingspunten om hierover in gesprek te gaan. Leo, de hoofdpersoon, heeft het thuis met zijn gescheiden ouders niet eenvoudig. Op een avond komt hij toevallig zijn grote idool tegen, een topvoetballer, die hem negen wensen geeft. Samen met zijn vriendin Muis probeert hij goede wensen te bedenken, maar wat wenst hij als hij moet kiezen voor zijn eigen geluk óf dat van zijn beste vriend?

Onze ervaring is dat werkers van alle leeftijden deze verantwoordelijkheid uiterst serieus nemen en er zelfs trots op zijn.

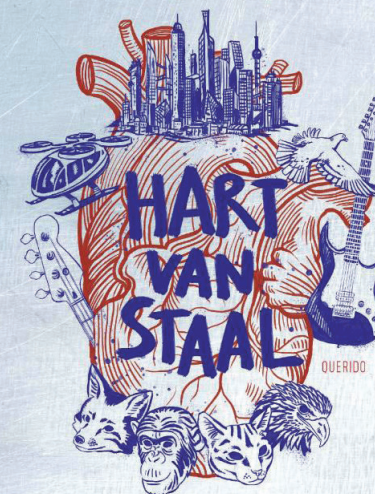
Er hoeft niet direct vanuit de groep een aanleiding te zijn om op een prettige manier over vriendschap te praten. In kinderboeken is het een thema dat heel vaak terugkomt. Het voorlezen en vooral het bespreken van zo'n boek helpt kinderen verschillende facetten van vriendschappen te laten zien. Vandaar dat we een paar boekentips geven die zeker kunnen helpen bij het voeren van gesprekken over dit onderwerp.

Als medewerker ben je elke de dag niet alleen bezig met alle basisvaardigheden, maar ook met de vriendschappen in de groep. Pauzes, kringgesprekken, boeken en al die momenten even tussendoor waarop er dingen uitgepraat moeten worden: ze vinden allemaal uiteindelijk hun weg naar de afscheidsspeech in groep 8. En voor iedereen die tijdens Onder de bogen of de Stichtingsdag op het veld is: neem eens even goed de tijd om om je heen te kijken en je zult ze overal zien: vriendschappen.

Maarten Elenbaas
Medewerker 7/8

“Neem eens even goed de tijd om om je heen te kijken en je zult ze overal zien: vriendschappen.”

SIMON VAN DER GEEST

MET ILLUSTRATIES VAN MARTIJN VAN DER LINDEN

Tot slot is het een groep vrienden die in het futuristische *Hart van staal* van Simon van der Geest er langzaam achter komt dat hun ouders robots zijn. Ze vinden elkaar in het maken van muziek, iets waar de robotouders niet tegen kunnen. De gezamenlijke hobby of passie van de vrienden knalt uit het boek. Een mooie extra is dat alle nummers die in het boek voorkomen ook echt te beluisteren zijn.

Kees en Betty en vriendschap

Religieus Genootschap der Vrienden Vriendschap ligt aan de basis van de Werkplaats. Kees en Betty Boeke waren aanhangers van *The Religious Society of Friends*, *Het Religieus Genootschap der Vrienden*, ook wel *Quakers* genoemd. Betty was er van jongs af aan mee opgegroeid en Kees kwam er mee in aanraking toen hij voor zijn promotie naar Engeland was verhuisd. De Quakers beschouwden zichzelf als *vrienden*, omdat bij hun geloof de persoonlijke relatie met God centraal stond en zij elkaar op hun bijeenkomsten - die met een langdurige stilte begonnen - als vrienden deelgenoot maakten van wat ze in die tijd persoonlijk ervaren hadden. God was daarbij eerder een begripvolle begeleider dan een machtige figuur die

ver boven je stond. Het eigen geweten werd beschouwd als de hoogste macht en aardse hiërarchie en expliciete ge- en verboden werden verafschuwd. Dit laatste en veel andere kenmerken van de Quakers hebben aan de basis gestaan van de inrichting van de Werkplaats. In de loop der jaren is de relatie met religie losgelaten en is een breder, humanistisch wereldbeeld het uitgangspunt geworden.

Auld Lang Syne

Bij de vriendschap van de Quakers moet niet zozeer gedacht worden aan lichtheid en gezelligheid. Het later gebruikte woord 'broederschap' geeft meer aan wat er mee bedoeld wordt: samen het geloof beleven en werken aan een bete-

re wereld. Dat betekent niet dat Kees en Betty Boeke vriendschap - wat wij daar nu onder verstaan - niet belangrijk vonden. Het lied *Auld Lang Syne* werd niet voor niets in het 'Liedboek van de Werkplaats' opgenomen. De melodie van het Stichtingsdaglied ('Weer vieren wij de Stichtingsdag in juli met elkaar') werd erop gebaseerd. *Auld Lang Syne* is een Schots lied van Robert Burns. Het gaat over een hechte, maar inmiddels vervlogen vriendschap van lang geleden, waar met enige nostalgie aan teruggedacht wordt:

*'En hier is een hand, mijn trouwe vriend!
En geef ons jouw hand!
En we nemen een 'goodwill drink'
Ter herinnering aan vroeger tijden.'*

Bijeenkomst Quakers

“De Quakers beschouwden zichzelf als vrienden.”

AULD LANG SYNE

(tekst: Robert Burns) Scotland

S HOULD auld ac-quaintance be for-got, and ne-ver brought to
2 And here's a hand, my trust-y friend, and gie's a hand o'

1 mind? Should auld acquaintance be for-got, and days 'of auld lang syne?
2 thine, and we'll take a right gude wil-lie waught for the sake of auld lang syne.

1-2 For auld lang syne, my dear, for auld lang
1-2 syne, we'll take a cup o' kind-ness yet, for auld lang syne.

1 Weer vieren wij de Stichtingsdag in Juli met elkaar,
2 Weer schrijven wij in d'oude bus een nieuwe werkersnaam,
De "handslag" en de "hoofdplons" brengen dichter ons te saam. **[Refr.]**

[Refr.] Gedenken wij de dag waarop De Werkplaats is ontstaan,
3 Zo werken wij, zo denken wij, zo blijve't menig jaar,
Gedenken wij hen in wier geest Zo vieren wij de Stichtingsdag in Juli met elkaar. **[Refr.]**

Traditioneel wordt het lied in Schotland gezongen bij de overgang van het oude naar het nieuwe jaar. De zangers staan daarbij in een kring; tijdens het eerste couplet houden zij elkaars hand vast, bij het tweede worden de armen in elkaar gehaakt en bij het derde beweegt de kring zich achtereenvolgens naar binnen en naar buiten. De combinatie van de melodie, de tekst van het lied en deze gebruiken zal Kees Boeke zeker aangesproken hebben. En hij was niet de enige: overal in de wereld is het gebruikt als basis voor afscheidsliederen. In Nederland was het voor Jan Rot de inspiratie voor het lied *Al wat was* en zelfs het refrein van het voetballied *Wij houden van Oranje* van André Hazes is er

grotendeels op gebaseerd. In de weken van het Europees Kampioenschap voetbal goed om in gedachten te houden...

Kees en Betty en hun vrienden

Vriendschap was voor Kees en Betty niet alleen onlosmakelijk verbonden met hun Quakerachtergrond, maar ook met de activiteiten die zij ondernomen hebben in het kader van de bewegingen voor vrede, maatschappijhervorming en vernieuwing van opvoeding en onderwijs. De mensen die zij daarbij ontmoetten beschouwden zij als hun vrienden en enkele hechtere vriendschappen zijn uit die contacten ontstaan. Dit gold bijvoorbeeld voor Juul ter Beek en zijn vrouw Jane. Juul was directeur van de

“Het gaat over een hechte, maar inmiddels vervlogen vriendschap van lang geleden, waar met enige nostalgie aan teruggedacht wordt.”

“Zelfs het refrein van het voetballied *Wij houden van Oranje* van André Hazes is er grotendeels op gebaseerd.”

Gero-fabriek in Zeist. Hij was een man die gesteld was op vormen en regels. Toen hij - door een kennis meegenomen naar de verjaardag van Betty op 28 april 1923 - voor het eerst in het Boschhuis kwam was de sfeer daar veel losser en informeler dan hij gewend was, maar hij voelde zich meteen op zijn gemak. Juul, zijn vrouw Jane en Kees en Betty kwamen bij elkaar op visite en stuurden kaartjes bij geboortes. En 28 april werd een gezamenlijke feestdag: met z'n vieren stonden zij altijd even stil bij het begin van hun vriendschap. Hoewel Juul en Jane heel anders waren dan Kees en Betty voelden zij zich toch aangesproken door hun ideeën en hebben hen jarenlang gesteund. Juul

was voor de Boeke Trust de vertegenwoordiger in Nederland, die van alles en nog wat regelde. Hij zorgde o.a. voor de post toen Kees geen post meer verstuurde en zelfs weigerde die aan te nemen. Het was immers een staatsinstelling en daar wilde Kees in die jaren niets meer mee te maken hebben. Ook ving Juul de deurwaarders op, als die weer eens op de deur klopten om de belasting te innen die Kees weigerde te betalen. Terwijl hij zelf van luxe hield en een driedelig pak en een stropdas droeg, bewonderde hij de eenvoud van de Boekes. De verhouding leek ongelijk, omdat Juul heel veel voor het gezin Boeke deed en er stond zelfs een foto van Kees in de woonkamer van het gezin Ter Beek. Maar het was niet zo dat Juul aan de leiband van Kees liep. Hij maakte voor werk en gezin zijn eigen keuzes. Zo koos hij er uiteindelijk zelfs voor om zijn kinderen niet naar de Werkplaats te laten gaan.

Boschhuis 1935

Het gezin Ter Beek kwam in 1930 zelf te wonen in het Boschhuis, het eerste huis van de Boekes aan de Beetslaan, en deed - naast zijn werk - jarenlang het

beheer van het Broederschapshuis en was daar ook een geziene gastheer. In de eerste helft van de jaren '30 gingen beide echtparen samen naar de Internationale

Het gezin Ter Beek (v.l.n.r. Frans, Pieter, Juul, Franse pleegdochter Huguette, Corrie, Jane, Joke)

“Er waren in die tijd geen vrienden met wie Kees en Betty zoveel deelden.”

Boeke Conferentie in Woodbrooke bij Bournville. Er waren in die tijd geen vrienden met wie Kees en Betty zoveel deelden.

Kees sprak op 5 juli 1945 ook op de herbegraving van Pieter, de zoon van Juul en Jane, die op 7 november 1944 was opgepakt vanwege betrokkenheid bij de poging de spoorlijn van Bilthoven naar Utrecht op te blazen. Kees was - vlak voor zijn eigen vrijlating - de laatste die hem nog levend gezien had, in het kantoor van de SD aan de Maliebaan in Utrecht. Kort daarop werd Pieter

in Veenendaal geëxecuteerd, toen de Duitsers de dood van een soldaat wilden wreken.

Kees stuurde op 1 februari 1946 nog een bericht aan Juul en Jane, toen het kleinkind dat naar Pieter genoemd was aan wiegendood overleed: ‘[...]Mijn hartelijke deelneming gaat naar jullie allen uit! Je Kees’ Juul kreeg in dat jaar ook een ernstig ongeluk waarvan hij nooit meer helemaal herstelde en had - naast het verwerken van het overlijden van zijn zoon - ook andere zorgen, met name als nasleep van de door de oorlog geleden schade.

In 1949 werden het Boschhuis en de tuin door de Boeke Trust aan de familie Ter Beek geschonken, als dank voor Juuls jarenlange zorgen voor het gezin Boeke. Het was een groots gebaar, maar Juul werd er niet echt gelukkig van, omdat dit zou betekenen dat het contact met de vrienden in Birmingham zou verwateren, zoals dit ook al gebeurde met de vriendschap met Kees en Betty: Auld Lang Syne.

Jos Heuer
Oud-medewerker

Foto's: archief Jos Heuer

Niet zomaar een Quaker Meeting Hall, maar de Friends Assembly Hall in Birmingham

The real deal

Je moet het als kind maar net treffen: opgroeien in een omgeving met mensen die je je vriend kunt noemen. Aanvankelijk thuis, dan bij de kleuters, daarna op het BO en tenslotte op het VO. Dat kinderen vriendjes hebben is ook voor ouders belangrijk want vriendschap is een sociaal netwerk dat je je kind thuis en op school graag gunt. Vriendschap is trouwens een prettig genderneutraal woord. De taal dwingt je al snel vriend van vriendin te onderscheiden maar in dit stuk bedoelen we met vrienden: jongens, meisjes, kleinere en grotere mensen die elkaar graag zien.

Al naar gelang de leeftijd wil je bij elkaar spelen, in elkaars buurt zijn, geheimen delen, streken uithalen, ruziemaken, je keren tegen andere vriendengroepen, een hobby delen, je lotgenoot vinden, noem maar op. Iedere vriendschap heeft zijn eigen verhaal. Zijn vriendschappen bij de kleuters meestal nog vluchtig en onbepaald, met het vorderen van de leeftijd worden de banden steviger en raken jongens meer met jongens en meisjes meer met meisjes bevriend.

Op het VO wordt deze verdeling nog strikter. Klassen zijn vaak verdeeld in

groepjes bevriende meisjes en groepjes bevriende jongens. Vrienden hebben is de norm, wie het om welke reden dan ook moeilijk vindt om vriendschap te sluiten kan gemakkelijk in een isolement raken of met andere eenlingen een verbond sluiten.

Pen en papier

Gelukkig vinden deze kinderen tegenwoordig ook afleiding op sociale media of bij online spelletjes. Ook daar treffen ze lotgenoten met wie ze in de virtuele wereld vriend kunnen zijn. Men is wel geneigd deze vrienden minder te waar-

“Je wilt in elkaars buurt zijn, geheimen delen, streken uithalen, ruzie maken, een hobby delen, je lotgenoot vinden, noem maar op.”

“Er is niets waarvoor de natuur ons zozeer schijnt te hebben voorbestemd als voor het sociale, zegt Aristoteles.”

deren. Echte vrienden zien elkaar echt, heet het dan. Maar in de tijd dat wij nog geen grote reizen maakten ontmoetten vrienden elkaar ook vooral met pen en papier. Uiteraard verschillen penvrienden in veel opzichten van moderne virtuele vrienden, waar het om gaat is dat vriendschap in iedere tijd zijn eigen vormen vindt. En dat mensen gedijen bij vriendschap roept natuurlijk de vraag op wat vriendschap sluiten is en hoe je dat kunt leren. We zouden immers willen dat ieder kind er zijn voordeel mee kan doen.

Wie zich verdiept in vriendschap kan niet om de oude filosofen heen. We zullen even stilstaan bij een paar gedachten van Aristoteles en Plato over vriendschap. We zouden ook Cicero en Seneca en vele anderen het woord kunnen geven maar we moeten ons beperken tot voor school bruikbare gedachten.

Andere jij

Zonder vrienden zou niemand willen leven, ook al bezat hij alle andere goede dingen. Dat zijn de woorden van Aristoteles. Eén vorm van vriendschap is de win-win relatie volgens hem. Valt de winst weg, dan verdampt de vriendschap. Samen dingen leuk vinden en samen dingen niet leuk vinden is een andere reden voor vriendschap. Catilina, de beroemde Romeinse *putschist*, inspireerde in een toespraak de opstandelingen met de beroemde woorden: *hetzelfde willen en hetzelfde niet willen, dat is pas hechte vriendschap.* Aristoteles meende echter dat echte vriendschap, *the real deal*, een vorm van zielsverwantschap is. *Amicus alter ipse*, ‘een vriend is een andere jij’. Echte vrienden zijn dat niet alleen omdat het nuttig is, of omdat het leuk is maar ze wensen de ander oprecht het beste en steunen elkaar door dik en dun. En

‘polifilia’ (veelvrienderij) is geen aanbeveling, want, zegt Aristoteles, ‘wie (veel) vrienden heeft, heeft (nog) geen (echte) vriend.’

Vriendschap uit zich bij Plato vooral als een liefdesband tussen een oudere en een jongere man. De oudere kiest een vriend die dezelfde talenten heeft als hijzelf, dus in overeenstemming met zijn eigen karakter. Hij zal er alles aan doen om ervoor te zorgen dat de jongen wordt zoals hij zelf is. ‘Worden zoals de ander’ komt de jongere vriend ten goede en leert de oudere vriend meer over zijn eigen karakter.

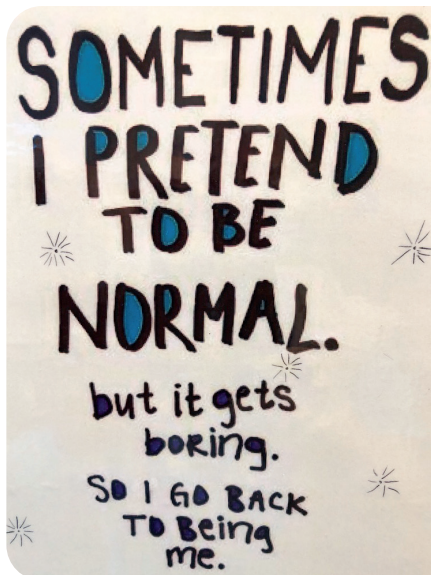
Dat zich tussen oudere en jongere ook een erotische liefdesrelatie ontwikkelt maakt deze vorm van vriendschap voor ons moeilijker te begrijpen. Vriendschap tussen een oudere en een jongere komt

ook in onze tijd voor maar is voor deze tekst hoogstens relevant omdat wij het voor de ontwikkeling van een jongere pedagogisch onwenselijk vinden wanneer medewerkers en werkers een vriendschapsrelatie onderhouden. Vriend ben je in onze cultuur vooral met je leeftijdgenoot.

Kuddedier

Leeftijdgenoten leren elkaar wie zij zelf zijn. Hoe je je moet gedragen, welke kleren je draagt, wat je doet na school, welke muziek je wel of niet leuk vindt, van wie en wat je wel of niet houdt, wat 'normaal' is in de groep en wat niet. Bij het vinden van antwoorden moeten jongeren manoeuvreren tussen de moderne Scylla en Charibdis: 'Fomo' (*fear of missing out*) want we willen maar al te graag bij een groep horen en 'Fobe' (*fear of being excluded*) en niet buiten de groep vallen, want onze kuddediergenen weten: daarop volgt de dood.

Vriendschap geeft veiligheid en zekerheid. Groepsdruk is de keerzijde daarvan. De behoefte aan zekerheid en erkenning van anderen maakt het lastiger om eventueel ongezond gedrag van de groep te weerstaan. Vapen, roken, drinken, drugs en spijbelen: houd je als jong zoekend mens maar eens staande in een groep die haar identiteit ontleent aan problematisch gedrag. Vooral kinderen die erg gevoelig zijn voor afwijzing

“Volgens hem kan iemand geen vriend zijn als hij niet eerst ook met zichzelf bevriend is.”

of erg onzeker zijn over zichzelf kunnen dan 'keuzes' maken die hen schaden. Als ouders en school daarop ook nog eens onhandig en afwijzend reageren kan het zomaar gebeuren dat een jongere zich 'ingraaft' in een bepaald beeld van zichzelf en de wereld dat precies de reacties oproept waartegen hij zich afzet. Een moeizaam te doorbreken vicieuze cirkel is dan geboren.

Wat kan je doen om vriendschap een gezonde kracht te laten zijn? Zorgen voor een gezond sociaal klimaat, thuis

en op school. Er is niets waarvoor de natuur ons zozeer schijnt te hebben voorbestemd als voor het sociale, zegt Aristoteles. Het goede voorbeeld van ouders en medewerkers en het oordeel van de gemeenschap zijn de krachten die je daarbij kunnen helpen. Naar school vertaald: medewerkers die voorleven waar de Werkplaats voor staat en mentoren en medewerkers die op een deskundige wijze de onvermijdelijke groepsprocessen kunnen begeleiden.

Aristoteles had nóg een belangrijke observatie. Volgens hem kan iemand geen vriend zijn als hij niet eerst ook met zichzelf bevriend is. De moderne vertaling daarvan: jezelf zien zitten, leren dat je er mag zijn, dat je een fijn mens bent, welkom om mee te doen en naar vermogen in te zetten wat jouw talent is, het is nog helemaal niet makkelijk om dat gevoel te durven accepteren. Zowel ouders als school kunnen hierin een rol spelen, zonder te vervallen in het

bekende tegendeel: kinderen zo fake de hemel in prijzen dat ze geen idee meer hebben wie ze echt zijn en wat ze echt kunnen.

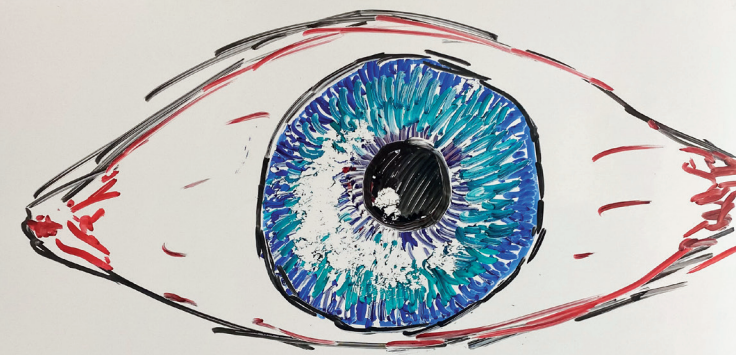
Poëtisch

Vriendschap kun je niet afdwingen. Als school de tuin is en vriendschap de bloem, dan kun je wel zorgen voor een klimaat waarin vriendschappen kunnen bloeien. Maar uiteindelijk komt bij vriendschap ook nog iets poëtisch

kijken, iets wat je alleen kunt leren door een ander mens werkelijk te zien. Een mooi voorbeeld daarvan is de vriendschap van Montaigne met Étienne de la Boétie, die op jonge leeftijd overleed aan de pest. Op de vraag wat hen zo bevriend maakte gaf Montaigne het beroemde, en wat ons betreft enige echte antwoord: 'Omdat hij het was, omdat ik het was.'

Foto's: Marijn Backer

“Bij vriendschap komt ook nog iets poëtisch kijken, iets wat je alleen kunt leren door een ander mens werkelijk te zien.”

I SPY WITH MY LITTLE EYE
AND MY COLOUR IS YOU

Werk dan mee in De Werkplaats

Op een zonnige lentedag treffen we Eddy op een voor hem vertrouwde plek: het BO-veld tussen het plein en het basketbalveldje. Hij heeft daar zijn prachtige Air Track, een soort renbaanluchtkussen, opgesteld, en flink wat BO-kinderen leven zich hier nu na schooltijd nog even uit. En kijk, daar komt Jibbe - wiens schooldag er ook net op zit - aangelopen vanaf het VO.

Wat gaaf: jullie kennen elkaar al van langer geleden! Hoe dan?

Jibbe: 'Ik ben ooit, toen ik 13 was, bij Eddy komen freerunnen bij Merwestein (een sport- en evenementencomplex in Nieuwegein – red.) Dat ben ik jarenlang blijven doen, ook toen ik op een gegeven moment in Zwolle studeerde. Dan kwam ik in het weekend thuis bij mijn ouders en ging ik toch even sporten bij Eddy.'

Kwam Jibbe via jou op de WP terecht, Eddy?

Eddy: 'Ja. Hij wilde eigenlijk stoppen met de ALO (Academie voor Lichamelijke Opvoeding -red.) en met lesgeven. Toen zei ik: 'Kom nou bij mij!' Je zat in je laatste jaar, toch?'

Jibbe: 'Klopt. Je zei: 'Dan maak je je opleiding in elk geval af.' Je pushte me totaal niet om gymdocent te worden. In het laatste jaar van de opleiding moest ik eigenlijk alleen maar lessen draaien, maar Eddy zei: 'Ga nou eerst maar lekker plezier maken in de gymzaal. Doe gewoon met alles mee, spelletjes etc.' Ik hoefde geen lessen te geven, die gaf Eddy. Ik deed gewoon mee.'

Heb jij Jibbes onderwijscarrière gered, Eddy?

Eddy aarzelt met antwoorden.

Jibbe: 'Voor mij wel. Hij heeft me laten zien hoe het óók kan.'

Hoe ben jij eigenlijk in het onderwijs terechtgekomen, Eddy?

Eddy: "Na de pabo besepte ik dat ik niet tot mijn pensioen wilde lesgeven. Daarom ging ik de ALO in Den Haag doen en mocht een jaar overslaan vanwege mijn onderwijsbevoegdheid. Na de ALO kreeg ik een aanstelling waarbij ik twee

dagen voor de klas stond en drie dagen gym gaf. Via het speciaal onderwijs (cluster 2), het leerwegondersteunend onderwijs en een MBO in Rotterdam kwam ik uiteindelijk hier terecht. Dit is mijn zesde jaar op de Werkplaats."

Hoe kwam je uiteindelijk bij de Werkplaats uit?

Eddy: 'Via een werker die freerunde bij mij in Zeist. Haar moeder wees mij op een vacature op de WP. Ik kwam kijken en was verkocht. Het eerste wat ik zag was het kleuterplein. 'Zo hoort een speelplaats eruit te zien!', zei ik. Anne-Mieke vroeg of ik de rest van het terrein

al had gezien? 'Rest van het terrein?', was toen mijn reactie. Ik had geen idee!

En jij Jibbe, hoe kwam jij uiteindelijk op het VO terecht?

Jibbe: 'Na mijn stagejaar bij Eddy heb ik een jaar op het BO gewerkt. Daarna kon ik een half jaar warmdraaien op het VO. Na er een half jaartje tussenuit te zijn geweest kon ik aan mijn eerste echte hele schooljaar op het VO beginnen, dat ik op dit moment afrond.'

Je behoort tot een select clubje mensen dat zowel op het BO als het VO heeft gewerkt. Komt dat doordat deze scholen bij jou passen?

Jibbe: 'Ja. Met regulier onderwijs heb ik niet zoveel, maar de visie van de Werkplaats spreekt me wél aan. Ik wil geen sporters van kinderen maken of ze een gezondere levensstijl opdringen. Ik wil ze plezier laten hebben in spelen

en bewegen. De vrijheid die ik daarvoor nodig heb, krijg ik hier.'

Hoe stop jij eigenheid in jouw lessen?

Jibbe: 'Ik laat mijn lesplan sturen door mijn werkers. Als we gaan volleyballen, laat ik ze eerst een lijnbalspelletje spelen. Of we daarna blijven spelen of echt gaan sporten hangt van de klas af. Dat kun je als medewerker horen van de werkers, of je ziet het aan hun houding.'

Eddy, wat vond jij van Jibbes overstap naar het VO?

Eddy: 'Ik vond het heel jammer.'

En Jibbe, vind je de pubers van het VO wel even leuk als de kinderen op het BO?

Jibbe: 'Dat was precies mijn valkuil bij mijn stages. Ik dacht bij het stereotype ongeïnteresseerde puber: 'Nou, dan doe je het toch lekker niet!' Maar nu pak ik het anders aan. Als ze een keer geen

zin hebben in de les, praat ik daarover met de werkers. En ik hang er geen oordeel aan. Dat werkt. Ik heb er de lol in gevonden.'

Eddy, jij hebt naast je uren op de WP ook nog steeds je eigen lessen freerunning die je buiten schooltijden geeft.

Eddy: 'Dat klopt. Ik werk vijf dagen in de week op school, maar ook zes dagen vanuit mijn eigen bedrijf.'

Dat lijkt me best veel om te combineren. Hoe doe je dat?

Eddy, lachend: 'Als je een beetje ADHD hebt, kom je een heel eind.'

Jibbe: 'Lesgeven is geen werk voor Eddy, het is zijn hobby.'

Eddy: 'Vanaf volgend schooljaar heb ik voor het eerst één vaste vrije dag per week.'

Dat wordt wennen zeker.

Eddy: 'Ik zie mijn werk niet echt als werk. Ik mag de kinderen elke dag laten spelen. Dat maakt het heel erg leuk. Als ik 's ochtends wakker word, denk ik: 'Ja! Dát ga ik doen.' Maak er een feestje van voor iedereen.'

Tot slot: wat zijn jullie hobby's?

Eddy: 'Ik heb niet echt tijd voor hobby's maar ik vind alle sporten leuk. Mijn eigen sporten zijn turnen en freerunnen. En hardlopen wil ik weer gaan doen, maar door blessures en drukte kom ik er helaas niet aan toe.'

Jibbe: 'Ik rugby ongeveer 3x per week. Daarnaast vind ik het leuk om te sleutelen aan auto's en motoren. Hier heb ik helaas niet zo veel tijd voor als ik zou willen.'

Eddy Yarally (BO)

Leeftijd: 53

Komt oorspronkelijk uit: Suriname

Woonplaats: Houten

Studie(s): PABO en HALO, beide in Den Haag

Quote: "Ik zie mijn werk niet echt als werk. Ik mag de kinderen elke dag laten spelen."

Jibbe Peeters (VO)

Leeftijd: 26

Komt oorspronkelijk uit: IJsselstein

Woonplaats: Zeist

Studie(s): Calo in Zwolle

Quote: "Als ze een keer geen zin hebben in de les, praat ik daarover met de werkers."

Foto: Jikke Klem

Groepsvorming, vriendschappen en mobieltjes op school

Met ons gezin met twee puberdochters hebben we een appgroep op WhatsApp. In die gezinsapp staan praktische zaken, liefdevolle kletspraat, en soms vermaningen. 'Ik eet niet thuis.', 'Go girl met je laatste examen!' en 'Vieze was in de wasmand!' Zo'n gezinsapp mag handig of leuk zijn, als ouders ervaren we toch ook de mindere kanten van de smartphone. Snapchat, Instagram, TikTok en al die andere verleidingen voorkomen te vaak dat kinderen iets doen wat goed voor ze is: bewegen, lezen, nadenken, je vervelen, nieuwe mensen leren kennen

of huiswerk maken. En dan heb ik het nog niet eens over de misverstanden en ruzies die regelmatig in de klassenapps van onze dochters ontstaan.

Op het Voortgezet Onderwijs van de Werkplaats merken we de invloed van mobiele telefoons. Af en toe is het gebruik handig, maar vaak ook is het een bron van afleiding. De regel is 'geen telefoon in de les', maar het handhaven van die regel zorgt soms voor gedoe. Niet alleen de lessen, maar ook de pauzes lijden onder de druk van het mobieltje.

In plaats met elkaar brengen veel kinderen de pauze met hun telefoon door. Hoe vorm je een gemeenschap als je niet echt samen bent?

De positieve groepsvorming en het leren van en met elkaar is op zichzelf al een grote uitdaging. Zulke grote zaken gebeuren tijdens de kleine bezigheden samen, bijvoorbeeld tijdens een potje voetbal op het veld of kletsend in de kantine. Vriendschappen ontstaan makkelijker wanneer er tussen jou en de ander geen schermpje zit.

“Vriendschappen ontstaan makkelijker wanneer er tussen jou en de ander geen schermpje zit.”

“Hoe vorm je een gemeenschap als je niet echt samen bent?”

Thuis hebben wij al jaren, net als de meeste ouders en verzorgers, regels over het mobielgebruik. Niet meer dan zoveel tijd per dag, niet tijdens het eten en niet vlak voor het slapen gaan. Het kostte ons in het begin moeite om de kinderen zich aan die regels te laten houden, laat staan dat wij ons er als ouders zélf aan hielden. De winst komt pas na een tijdje: als je nog lang na het eten samen blijft kletsen of als er weer spelletjes worden gespeeld.

Het afgelopen schooljaar hebben we op het VO met de onderwijsteams, de ouderraad en de werkersraad gesprekken gevoerd over de regels rondom mobielgebruik. De conclusie: als we willen dat werkers meer met elkaar in de weer zijn, moeten we ze minder achter de schermpjes laten zitten. Vooral de onderbouwwerkers willen we de kans geven om zonder afleiding kennis te maken met elkaar en met het leren op de middelbare school. Vanaf

deze zomer is de onderbouw telefoonvrij, in de les én in de pauzes. Zoals het thuis bij vele ouders/verzorgers gaat, zo zal het bij ons ook gaan. Het gaat tijd kosten en we zullen er allemaal hard voor moeten werken, maar uiteindelijk zal het de sfeer en de groepsvorming ten goede komen.

Jeroen Croes
rector-bestuurder

Dierengemeenschap deel 3

Over het nut van (dieren-)vriendschap

Klamp een willekeurige passant aan, vraag hem wat ie verstaat onder vriendschap en een keur aan clichés rolt eruit: eerlijkheid, oprechtheid, loyaliteit, een vriend bedondert je niet, een ware vriendschap gaat door dik en dun en variaties op 'bemoei je met je eigen zaken'. Het moge duidelijk zijn: vriendschap en vermeende bemoeizucht staan bij mensen hoog aangeschreven.

Kennelijk voelen we allemaal zo ongeveer hetzelfde bij vriendschap, maar hoe vat je dat kernachtig samen? Ik ontwaarde lang geleden in een etablissement waar ik verbleef - toen ik deelnam aan veldonderzoek naar bedenkelijk kijkende grondeekhoorns - op een tegeltje de volgende wijsheid: 'Relaties komen, relaties gaan, maar een ware vriendschap blijft eeuwig bestaan.' En nee, het betrof hier geen darkroom...

Wellicht denkt de lezer nu: 'Een tegeltjeswijsheid, kan 't misschien wat minder cliché?' Toegegeven, er hangt een spruitjeslucht aan en het is kort door de bocht, maar zoals 't een goed cliché betaamt zit er een kern van waarheid in. Ware vriendschap met een lange levensduur is immers een thema waar in de klassieke oudheid al driftig over werd

nagedacht. Ik citeer in alle oprechte luiheid de oud-Denker des Vaderlands Paul van Tongeren, die de gedachten van de klassieke filosofen fraai samenvat tot een handzaam en overzichtelijk geheel:

'Vriendschap is een duurzame verhouding van wederkerige welwillendheid tussen mensen die elkaar vertrouwen en voldoende gelijk geïnteresseerd zijn om elkaar graag te zien en regelmatig samen dingen te ondernemen, en die van elkaar weten dat ze zo over hun verhouding denken.'

Wil je dus weten of er sprake is van ware vriendschap, dan hoef je je relatie alleen maar aan het bovenstaande te toetsen. Pats, daar krijg je geen speld tussen, niks meer aan doen.

Alhoewel... In Van Tongerens beschrijving staat 'tussen mensen'. Maar hoe zit 't dan met vriendschap in de dierenwereld? In hoeverre is er sprake van 'echte' vriendschap in een omgeving waar elke dag de survival of the fittest het laatste woord heeft? Primatoloog Frans de Waal was daar stellig over: onder dieren is er sprake van vriendschappelijke betrekkingen, mits de diersoort geslaagd is voor de spiegeltest. Die test houdt in dat een dier dat voor een spiegel wordt

geplaatst gedrag van zelfherkenning moet vertonen en is een maat om te bepalen in hoeverre dat dier zich van zichzelf bewust is. Van diersoorten die door deze ballotage heen zijn gekomen, zoals chimpansees en bonobo's, kunnen we volgens De Waal stellen dat tussen hun gedrag en dat van mensen eigenlijk maar weinig verschil is. Kortom: apen, het zijn net mensen...

Ik leunde achterover en bezag met een tevreden oog mijn schrijfsel. 'Ja, dit loopt wel, dit komt wel goed', prevelde ik. 'Zeker loopt 't', sprak een bedaarde en besnorhaarde stem achter mij, 'maar klopt 't wel?' Het was de Oude Wijze Gnoe (OWG) die stilletjes binnen was komen lopen. 'Hoezo dat?', vroeg ik enigszins gepikeerd. 'Nou', sprak de OWG, 'vul om te beginnen maar eens een willekeurige gemeenschappelijke interesse in in Van Tongerens beschrijving, bijvoorbeeld 'baardmos'. Die personen vertrouwen elkaar kennelijk wat betreft baardmos, zien elkaar regelmatig en graag om baardmos te bestuderen en weten van elkaar dat ze beiden baardmosliefhebbers zijn. Maar zou je op basis hiervan nu kunnen concluderen dat hier sprake is van vriendschap?'

De OWG had gelijk, vriendschap is iets wat meer inhoudt dan een paar gemeenschappelijke interesses met elkaar delen. 'Ok, toegegeven', zei ik, 'de beschrijving is wat mechanisch, maar jij vindt toch ook dat - zoals de oude filosofen beweren - een ware vriendschap dieper en meer verheven is?'

"Ho eens even, ossenpikkertje!", riep ik verontwaardigd. 'Jij legt vriendschap uit in economische termen.'

'Ben ik 't niet mee eens!', kraste een stemmetje tussen de oren van de OWG. Het was een ossenpikker die meereisde op de OWG en haar bevrijdde van teken, luizen en ander parasitair gespuis. 'Die oude filosofen zetten vriendschap op een torenhoog voetstuk als een soort symbool van zuiverheid, van hoe 't zou moeten zijn', ratelde het vogeltje. 'Maar vriend, zo zit de echte wereld niet in elkaar. Mensen maken nu eenmaal fouten, want het maken van fouten is menselijk. Sterker nog: het maakt mensen menselijk. Ook vrienden maken onderling fouten, grote en kleine, bedoeld of onbedoeld. En of zo'n fout een vriendschap beëindigt of niet ligt aan de vrienden zelf. Degene die benadeeld is denkt na in hoeverre het het waard is om een hechte band met een ander op te geven. Degene die benadeeld heeft realiseert zich wat ie heeft aangericht en wat er mogelijk verloren gaat.'

'Ho eens even, ossenpikkertje!', riep ik verontwaardigd. 'Jij legt vriendschap uit in economische termen. En daarmee devalueer je vriendschap tot een investering waarbij je je afvraagt of 't wel genoeg rendement oplevert. In jouw optiek is een levensbeziensmoment niks anders dan de handelsbalans opmaken. Bah!'

'Kalm', sprak de OWG sussend, 'de ossenpikker relativeert alleen maar. Wat vriendschap is en welke waarde 't heeft ligt bij jezelf en degene met wie je de vriendschap hebt. Anderen kunnen daar een uitspraak over doen, maar uiteindelijk zijn de twee vrienden diegenen die de betekenis bepalen. Of daar niet eens over nadenken, maar simpelweg aanvoelen of 't goed is of niet. En nog een opmerking: Frans de Waal meent 't goed, maar hij hanteert menselijke maatstaven om dierengedrag te bestuderen en te categoriseren. Al slaagt een diersoort niet voor de spiegeltest, dan nog is dat geen reden om de affectie tussen een stel ringstaartmaki's af te doen als 'sociaal gedrag' of iets dergelijks. Biologen willen altijd graag het leven categoriseren om er grip op te krijgen en dat is op zich niet fout, maar soms moet je aannemen dat iets eigenlijk niet goed te begrijpen valt, maar dat je 't wel herkent en de waarde ervan inziet. Goed, we laten je nu met rust, dan kun je je stukje afmaken.'

De OWG dreutelde met de ossenpikker tussen z'n oren naar buiten en ik bleef bedremmeld achter. Niks fraaie definitie, niks verheffing, alles was weer gebonden aan het aardse tranendal. Het Goede

Doel had in 1983 gelijk toen ze zongen: 'Eén keer trek je de conclusie, vriendschap is een illusie.'

Om de zinnen even te verzetten ging ik lafjes wat YouTube-filmpjes kijken en, als ware 't door de voorzienigheid gezonden, stuitte ik op beelden van dieren en mensen die elkaar een tijd niet gezien hadden. De blijdschap van het weerzien was overweldigend: een zwaan, een duo leeuwinnen, een dromedaris, het was één groot knuffelfeest met hun menselijke vrienden. En natuurlijk kon ik dit weer kapot relativeren, maar ik wilde dat niet. Dit waren eerlijke, onvoorwaardelijke, spontane en oprechte reacties van dieren die grandioos zouden zakken voor de spiegeltest. Ik dacht bij mezelf: we kunnen nog wat van die eenvoud leren, want feitelijk is dit waar wij mensen naar verlangen. Maar waarom kunnen we dat niet waarmaken? We slagen voor de spiegeltest, maar waarom zakken we zo vaak voor de vriendschapstest?

Arnoud van Zoest
Medewerker biologie

"Het Goede Doel had in 1983 gelijk toen ze zongen: 'Eén keer trek je de conclusie, vriendschap is een illusie.'"

Het indelen van de klassen in de onderbouw van het VO (en de rol die vriendschappen daarbij spelen)

In het BO-artikel van Jikke Klem kwamen we te weten hoe op de basisschool de klassen voor het komende schooljaar worden ingedeeld. Ook voor het VO wilden we weten: in hoeverre spelen vriendschappen een rol bij de indeling van klassen en werkgroepen? We stelden deze vraag aan Thijs en Liesbeth, twee teamleiders van onderbouwteams.

Voor de indeling van de nieuwe klassen vragen we bij aanmelding niet standaard naar voorkeuren voor de klasindeling, omdat we ervan uitgaan dat voor iedereen het VO een nieuwe start is, waar de groepsvorming opnieuw begint en waar nieuwe vriendschappen gesloten zullen worden. Toch krijgen we soms verzoeken van ouders binnen om hun kind juist wel (of heel soms ook juist niet) bij een ander kind te plaatsen. Deze verzoeken hebben meestal een duidelijke reden, die

we dan ook serieus nemen. We doen in die gevallen ons best om aan de wens tegemoet te komen. Bij twijfel of het wel handig is om te doen, of bij tegenstrijdige berichten van verschillende ouders, bellen we met de basisschool van herkomst.

Ook als we veel kinderen van dezelfde basisschool krijgen bellen we de school. We willen dan namelijk niet alle kinderen in dezelfde klas plaatsen, om te voorkomen dat een klas al start met een grote groep die elkaar al kent; we willen werkers uit onze nieuwe brugklassen maximale gelegenheid geven om nieuwe vriendschappen te beginnen. De basisschool kan ons dan vaak goed vertellen wat handig is qua splitsing van een groep; zij kennen de kinderen immers al een aantal jaren en hebben in die tijd goed kunnen volgen hoe elk kind met vriendschappen omgaat.

Wat we vanzelf al doen bij de indeling van de klassen is dat we rekening houden met de plaats van herkomst en/of de fietsrichting. Idealiter heeft elk kind dan altijd een fietsmaatje. Vaak is dat ook de basis voor nieuwe vriendschappen.

Bij het maken van werkgroepjes houden we met name in het begin van het schooljaar rekening met vriendschappen, omdat we graag willen dat elk kind zich zo snel mogelijk veilig en vertrouwd voelt. Ze mogen dan bijvoorbeeld zelf duo's bij ons aanleveren, en wij zetten dan twee duo's bij elkaar in een werkgroepje. In het eerste jaar wisselen we vaak van werkgroep, om ervoor te zorgen dat de werkers elkaar zo snel mogelijk leren kennen. Door met elkaar te moeten samenwerken ontdekken ze verschillende eigenschappen en kwaliteiten van elkaar, en raken ze soms bevriend met

“We willen werkers uit onze nieuwe brugklassen maximale gelegenheid geven om nieuwe vriendschappen te beginnen.”

“Werkers die er hard voor moeten werken om over te gaan vragen ons soms zelf om een werkgroepje zonder hun vrienden.”

iemand die ze niet in eerste instantie als vriend hadden gezien. Ook leren ze door in werkgroepjes te zitten dat je niet per se vrienden hoeft te zijn om goed te kunnen samenwerken, en dat het soms zelfs beter is voor de focus op het werk. Werkers die er nog hard voor moeten werken om over te gaan naar het volgende leerjaar vragen

ons soms zelf om een werkgroepje zonder hun vrienden, omdat ze van zichzelf weten dat ze het lastig vinden om tegen hun vrienden te zeggen dat ze flink aan het werk moeten. Wel zien we hierin een ontwikkeling tussen begin klas 1 en eind klas 2; aan het eind van klas 2 hebben veel werkers ontdekt dat juist ook het helpen van elkaar onderdeel

is van echte vriendschap. Daar zien we dan ook vaker dat werkers elkaar helpen met de stof, omdat ze graag samen over willen gaan naar het volgende leerjaar.

Liebeth Jasperse (teamleider team 4) en Thijs Spook (teamleider team 3)

We vroegen twee werkers naar hun ervaringen met vriendschappen en klassenindelingen in de onderbouw.

Een jongen uit de brugklas:

‘Ik vind het wel goed dat je door je mentor wordt ingedeeld. Dan leer je gauw veel mensen uit je klas kennen. Anders zou ik bijvoorbeeld nooit met de meisjes gaan samenwerken.’

Een andere werker:

‘Ik werk graag samen met vriendinnen, omdat zij precies weten wat ik moeilijk vind en ze me dan goed kunnen helpen. Dus in de WP-uren waarin ik zelf mag kiezen waar ik ga zitten ga ik altijd bij vriendinnen zitten. Soms zet de medewerker ons dan op een andere plek, als we te veel over andere dingen praten en niet aan het werk gaan. Dat vind ik niet leuk, maar ik begrijp het ook wel. Anders kunnen andere kinderen ook niet rustig werken.’

Vrienden ben je samen

Over het spannende eerste leerjaar op het VO

Het zou zomaar één van de leukste maar ook spannendste momenten uit je leven kunnen zijn: de overstap van het bekende naar het onbekende: van groep acht naar de eerste klas. Wie zitten er in mijn klas? Ken ik misschien al iemand? Zijn de anderen wel aardig? Met wie kan ik naar school fietsen? Vinden ze mij wel leuk? Krijg ik nieuwe vrienden?

Je gaat naar school om te leren. Uiteindelijk haal je een diploma. Is leren wel de basis? Misschien niet direct. Wel één van de hoofdtaken van een school. Maar het begint met je fijn en veilig voelen op school, in de klas. Als een kind goed in zijn vel zit leert het een stuk makkelijker.

Daarom besteden we veel aandacht aan vriendschappen, aan nieuwe mensen

leren kennen, nieuwe vrienden maken. Soms met kinderen waar je eerst van dacht dat ze écht niet bij je zouden passen.

Dat begint al voor de zomervakantie. In juni maakt iedere aanstaande werker kennis met de nieuwe mentorklas. We nemen daarmee veel spanning weg. Je kunt dan fijner de zomervakantie in. Je hebt een idee met wie je in de klas komt. Voor sommige kinderen gaat het om één of twee bekenden, voor veel kinderen zijn het allemaal nieuwe gezichten.

Na de zomervakantie vullen we de hele eerste week met kennismaken. Het thema van deze introductieweek: leer je klas kennen. Wat zijn alle namen? Wie woont waar? Dus met wie kan ik

samen fietsen? Wie zit er nog meer op rugby, paardrijden of streetdance? Alle activiteiten in die eerste dagen doen we in wisselende groepjes.

Vanaf week twee starten we met de gewone lessen. Tijdens de vaklessen werken we in vaste werkgroepjes van vier á vijf werkers. Elke paar weken wisselen die groepjes. De eerste tijd worden die groepjes door de mentoren ingedeeld. Zij zorgen ervoor dat er veel verschillende samenstellingen zijn. Dan leer je in een heel korte tijd met veel kinderen samenwerken. Zo krijgen nieuwe vriendschappen meer kans en voorkomen we groepjesvorming. In die eerste weken ontstaan echt al nieuwe vriendschappen. Een werker: *'Ik vond het echt spannend om na de zomer*

“Ik vond het echt spannend om na de zomer op de eerste dag te starten. Maar binnen twee dagen had ik al drie nieuwe vriendinnen!”

“Niet iedereen heeft het altijd even gemakkelijk thuis. Als we elkaar beter kennen, begrijpen we elkaar beter.”

op de eerste dag te starten. Maar binnen twee dagen had ik al drie nieuwe vriendinnen!’ We weten van oud-werkers dat dit zelfs vriendschappen voor het leven kunnen zijn.

De kans dat je in 1A, 1B, 1C of 1D komt, is min of meer even groot. Het is eigenlijk een beetje toeval waar je geplaatst wordt. Het is ook toeval bij wie je in de klas komt. Natuurlijk is er een advies. Uiteraard krijgen we van de basisschool de belangrijkste informatie door, die kan helpen bij de klassenindeling. Maar we weten niet alles van tevoren. Daar komt voor ons een grote verantwoordelijkheid bij kijken. Iedereen heeft recht op een fijne plek.

Bij het mentoraat is dit een belangrijk onderdeel. Niet alleen tijdens eerste weken, maar gedurende de rest van het jaar. Zo hebben we in één van de tussenweken een project dat we het *vriendschapsproject* noemen. Dit project gaat over met elkaar omgaan en vriendschap. Om te horen hoe dat bij anderen gaat en te vertellen over jezelf. We bespreken dat vriendschappen onderhouden

moeten worden, maar dat ze soms ook over kunnen gaan.

Om een goede vriend te kunnen zijn, moet je soms eerst meer over jezelf weten. Wat vind je eigenlijk van jezelf? Welke kwaliteiten en talenten heb jij? Wanneer ben je een goede vriend? Waar moet een goede vriendschap eigenlijk aan voldoen?

We besteden er aandacht aan en luisteren naar elkaar. Het gaat om vertrouwen. Welke geheimen deel je en met wie? Maar ook dat af en toe boos zijn op elkaar helemaal niet erg is, zolang je het maar uitspreekt en oplost.

Vriendschap is ook: voor elkaar opkomen. Vaak vragen kinderen in groep 8 zich af of er gepest wordt op de WP. Een antwoord van een werker uit klas 1: *‘Nee, ik heb niet het idee dat er op de WP gepest wordt. Ik heb het in onze klas nog niet gezien. Als ik denk dat iemand in de klas het niet fijn heeft, vraag ik dat gewoon meteen. Of ik ga naar mijn mentor. Die helpt het dan op te lossen.’*

Waar kinderen samen komen, kan er gepest worden. Dat gebeurt ook op de WP. Door onze manier van werken zien

en horen we veel. We stimuleren met succes kinderen om elkaar en ons op te zoeken als het gebeurt. We lossen dat dan samen volgens een afgesproken methode zo goed mogelijk op. Je hoeft zeker niet met iedereen vrienden te zijn. We vinden het wel belangrijk dat je met iedereen vriendschappelijk omgaat. We zijn een gemeenschap. Dat betekent dat iedereen erbij hoort.

Tijdens je tijd op de WP proberen we onszelf en elkaar beter te leren kennen. Soms worden er heel persoonlijke verhalen gedeeld. Niet iedereen heeft het altijd even gemakkelijk thuis. Als we elkaar beter kennen, begrijpen we elkaar beter. Als we meer begrip hebben voor elkaar, kunnen we beter samenwerken. Als we beter samenwerken, wordt de wereld misschien ook wel een klein beetje beter. Zo zag Kees dat. Zo zien wij dat nu ook nog.

Kevin van Kampen
Medewerker biologie

Vriendschap op het VO

Wat betekent vriendschap nou eigenlijk voor ons? Vanaf dat we klein zijn groeien we op met mensen om ons heen. Allerlei mensen: jong, oud, man, vrouw en alles daartussenin. Meestal draait vriendschap om allerlei dingen. Het draait om vertrouwen, steun, respect, maar ook om plezier met elkaar hebben. Het gaat erom dat je bij elkaar bent en elkaar vertrouwt. Dat je je beste vriend(in) een geheim kunt vertellen zonder dat diegene dat aan een ander doorvertelt.

Meestal leer je iemand kennen door dat je iets gemeenschappelijks hebt. Je kan mensen bijvoorbeeld leren kennen tijdens het sporten of bij een schoolvak dat je allebei gekozen hebt. Veel van mijn vrienden heb ik zo leren kennen. Maar dit zijn niet de enige manieren om vrienden te maken. Je hebt natuurlijk ook sociale media. Via sociale media kan je heel erg makkelijk vrienden maken. Je kan bijvoorbeeld lid worden van een groep die in dezelfde dingen geïnteresseerd is, zoals reizen of koken.

Maar hoe zitten vriendschappen en vriendengroepen op school nou eigenlijk in elkaar? Zoals ik hierboven al een beetje uitlegde ontstaan vriendschappen makkelijker als je iemand van tevoren al

“Ik weet dat elke vriendschap met de tijd komt, ook als je een jaar geen goed contact met mensen hebt gehad.”

kent, dus als je bijvoorbeeld samen in de brugklas zat. Als je er zo even over nadenkt zie je eigenlijk dat je sneller bevriend bent als je tot dezelfde groep behoort. Vriendengroepen bestaan vaak uit óf mavo-, óf havo- óf vwo-leerlingen en iets soortgelijks heb je ook met sport. Hockeyers zijn bevriend met hockeyers en voetballers met voetballers. Als je het zo bekijkt valt het dus wel mee met hoe divers een vriendengroep is.

Na wat rond hebben gevraagd lijkt deze theorie deels te kloppen. Meestal is het inderdaad zo dat je in een vriendengroep zit met mensen die dezelfde interesse hebben, maar in ieder geval hier op havo zijn veel mensen ook bevriend met mensen van vwo of mavo.

En wat gebeurt er eigenlijk met vriendschappen die er al waren voordat je in

een bovenbouwteam terecht kwam? Een van mijn vriendinnen ging na de tweede klas naar de mavo, terwijl bevriende klasgenoten naar de havo gingen. Er was daarna wat minder contact, wat ze erg jammer vond, maar de vriendschappen hebben het gelukkig overleefd.

Bij een andere vriendin pakte deze overgang slechter uit. Zij had in de eerste en tweede klas een heel leuke en gezellige vriendengroep, maar toen kwam de overgang naar de derde. Zij ging naar de mavo en anderen naar havo of zelfs vwo. Ineens werd ze een stuk minder uitgenodigd voor leuke dingen, omdat ze ze bijna niet meer zag. Ze zag ze alleen in de pauze, terwijl de rest de hele dag bij elkaar in de klas zat. Ook leerden haar vrienden nieuwe mensen kennen. Een deel van haar vriendengroep viel daarvoor uit elkaar.

Eigen ervaring

In het begin van dit schooljaar kende ik eigenlijk bijna niemand. Ik kende één werker op het vwo en een paar mensen gingen net als ik van mavo naar havo, maar echt goede vriendschappen waren er niet. Nu, bijna een heel schooljaar later, heb ik veel nieuwe mensen leren kennen. Dankzij de vriendin op het vwo heb ik daar nu zelfs een compleet nieuwe vriendengroep. Maar ook op de havo ken ik nu veel meer mensen.

Vriendschappen waren voor mij eerst niet heel erg belangrijk, omdat ik ze niet had en ook niet wist hoe ik ze moest

krijgen, maar nu ik nieuwe mensen heb leren kennen, voel ik me goed. Ik voel me vrolijker en ik heb nu ook meer zelfvertrouwen. Ik weet dat elke vriendschap met de tijd komt, ook als je een jaar geen goed contact met mensen hebt gehad. Het leven zorgt er wel voor dat je vriendschap krijgt. Nu moet je het niet verkeerd begrijpen, je moet er wel iets voor doen, maar dingen zoals op een sport zitten of naar school gaan zouden al genoeg moeten zijn.

Aimee Haas
Werker in havo 4

“Het gaat erom dat je je beste vriend(in) een geheim kunt vertellen zonder dat diegene dat aan een ander doorvertelt.”

Paul Bastian gaat van school

Tsja, dan ga je bijna met - weliswaar ietwat vervroegd - pensioen. Ik, Paul Bastian, werker van 1969 tot 1976, stagiair en huiswerkklasbegeleider van 1984 tot 1987, medewerker geschiedenis van 1988 tot 2024.

Een onwezenlijk gevoel is het. Hoe oud voel ik me dan eigenlijk? Bijna 66? Iemand zei: 'Hoe ouder ik word, hoe fitter ik me voel.' Dat is misschien overdreven maar ik mag niet klagen. Kwestie van geluk in combinatie met veel tomaatjes, mentaal en lichamelijk blijven bewegen, nieuwsgierig blijven, zwemmen, en de E-bike zo lang mogelijk uitstellen.

Toch, het is onvermijdelijk: wie afscheid neemt gaat terugdenken en vergelijken. Werkers van toen en werkers van nu bijvoorbeeld. Wat valt me dan op? Vooral dat de puberteit intussen jaren eerder komt. Veel meer snelheid, complexiteit, onrust, ego en veel grotere en dikkere mensen. Ik verbaasde me pas over vakantiefoto's van ons gezin in de jaren '60. Wat waren we bescheiden en dun! Blij en tevreden met weinig. Nou wil ik bepaald niet terug hoor, naar de zogenaamde fijne en gezellige jaren '50 en begin jaren '60. De hele avond spelletjes spelen, met de radio aan. We waren de naoorlogse schaarste nog maar net ontgroeid en geluk was toen nog heel gewoon. Nu heb je voor geluk een training nodig.

Kinderen van nu hebben het heel erg druk. En hun ouders ook. Dat is jammer. Meer tijd, rust en aandacht voor elkaar zou beter zijn. Het ergste

is dat onze kinderen heel goed gedresseerde consumentjes zijn, in dienst van het grootkapitaal. En dat ze met hun consumentengedrag hun eigen milieu- en klimaattoekomst om zeep helpen. En aan de andere kant, wat voor mogelijkheden hebben ze allemaal niet? De hele wereld rondvliegen, je blik verbreden, tussenjaren nemen, kunnen kiezen uit 1300 studies, talloze festivals, een technologische/ict-revolutie meemaken, en je daarbij als een vis in het water voelen.

Mijn WP-wortels gaan dus terug naar 1969 in de 6e klas. Tegenwoordig groep 8. Toen nog in het oude WP-gebouw, aan de Frans Halslaan/Hobbemalaan. Werkers-medewerkers, je en jij, hoofdplons en kurkdroge biscuitjes, waar je

Foto's: Paul Bastian

“Maar waarom word je eigenlijk medewerker op dezelfde school waar je ooit werker was? Is dat de ongeschreven regel van de scola nostra?”

bijna in stikte. Het wende heel snel, en voor je het wist was je onderdeel van de gemeenschap. Daar was je ook trots op. Een grote school, met eigen schoolbussen (!) die de kinderen uit de omgeving ophaalde en weer terugbracht. Conciërges met stofjassen aan, als een soort Jiskefet-types avant la lettre. Mondelinge tentamens, waarbij de medewerker geschiedenis, de onvergetelijke Rien Kordes, een rood stoffer en blik als asbak gebruikte. Rood want links. De plantentuin in de hal, met de vijver en de bananenboom. En niet te vergeten de geur in de school: die onbenoembare vochtig-muffe lucht van vermolmd hout en aarde.

Maar waarom word je eigenlijk medewerker op dezelfde school waar je ooit

“We waren de naoorlogse schaarste nog maar net ontgroeid en geluk was toen nog heel gewoon. Nu heb je voor geluk een training nodig.”

geschiedenis en aardrijkskunde vond ik ook de leukste vakken. 'De belangrijkste vakken: van tijd en plaats', zei een vroegere medewerker en latere collega.

Ten slotte: laat ik nog iets na, geef ik de school nog iets mee? Nou, nou, wat een arrogantie. Als ik kinderen hoor zeggen: 'Ga je weg Paul? Wat jammer, het is altijd gezellig bij je in de les.' Dan ben ik blij; zeker als ze nog wat geleerd hebben ook. Dan ben ik zelfs trots. En als ik ze jaren later in de stad tegenkom, is er meestal die knipoog, de herkenning, een leuk en warm gesprekje. Niks wegduiken voor die ouwe, enge leraar. Bijzonder toch? Het is dus niet zomaar een school, maar een vrij unieke plek. Blijf dat koesteren, ontwikkelen en aanpassen aan alle tijden. En ik.....ik ga nu van school.

werker was? En daarna: waarom stuur je je eigen kinderen erheen? Is dat de ongeschreven regel van de scola nostra? Een beetje wel. Eens WP, altijd WP. Op de WP ontstaan vriendschappen voor het leven. Mijn eerste vriendinnetje zat op de WP, een latere vriendin werkte op de WP, mijn oudste vriend ken ik van de WP, mijn broer en zijn vrouw: *familia*. Een gevoel van thuiskomen. Medewerker geschiedenis werd ik dus. De tragiek van de geschiedenisleraar is wel een beetje dat je als (jong-)volwassene geschiedenis na school vaak pas leuk en interessant gaat vinden. Het is echt een hele opdracht de werkers kritisch besef bij te brengen. Dat ze niet alles zomaar aannemen, dus kennis opdoen, de nuance zoeken, tegen populisme ingaan, leren lezen, leren luisteren naar historische verhalen, en vooral het besef krijgen dat dingen groeien, veranderen en ergens vandaan komen, ergens ooit ontstaan zijn. Dus het tegendeel van de 'pop-up samenleving': dat iets er zomaar ineens is, en ook zomaar weer weg is. En natuurlijk hoop je dat je ze leert om respect voor elkaar te hebben en dat ze verder komen in de samenleving met

dat kritische besef. Je wilt dat ze een eigen met feiten onderbouwde mening kunnen formuleren en dat ze wellevende mensen worden met hart voor elkaar. Ik kan me overigens ook herinneren dat ik het als kind al leuk vond om andere, kleinere kinderen verhaaltjes te vertellen. Dus dat werker Paul medewerker Paul werd zat er al een beetje in. En

“Kwestie van geluk in combinatie met veel tomaatjes, blijven bewegen, nieuwsgierig blijven, zwemmen, en de E-bike zo lang mogelijk uitstellen.”

De oud-werker: Valérie Hoeks

Ik ben Valérie Hoeks, inmiddels sinoloog en strategisch adviseur voor Europese bedrijven die actief zijn in China. Ik zat vroeger op het Baarnsch Lyceum in Baarn en ben pas halverwege de 4e overgestapt naar de WP. Iedereen verklaarde me voor gek. Ik moest 11 km heen en 11 km terug, maar ik was vastberaden. Opgroeiende in Baarn, op de Baarnsche hockeyclub en het lyceum leek iedereen hetzelfde pad te bewandelen.

Ik wilde iets anders en besloot inspiratie op te doen op de WP. Een verademing was het. Met de prachtige binnentuin en het feit dat je de docenten bij de voor-naam mocht noemen, heel verfrissend. De leerlingen waren ook veel diverser en dit gaf invulling aan mijn wens om mezelf te omringen met inspirerende types die wellicht andere dan de conventionele routes bewandelden. In die zin heeft de WP mij verder vormgegeven ;-)

Studiekeuze

Ik twijfelde niet. Ik wist al als jong meisje dat ik Chinees wilde studeren. Althoewel, ik heb nog even gedacht aan Frans of Duits, maar ik dacht: 'Dan heb ik veel concurrentie.' En die talen vond ik te gewoon, haha! Ik had wel gevoel voor taal en geloof ook sterk dat taal enorm belangrijk is bij het aangaan van dialogen, wereldwijd. In hun moedertaal zijn mensen het meest thuis. Wanneer je hun eigen taal spreekt worden mensen vaak spraakzamer en hoor je meer. In mijn werk vandaag de dag is taal nog steeds de belangrijkste troef.

Chinees zou in het basispakket opgenomen moeten worden voor iedere leerling. 20% van de wereldbevolking is Chinees en China is de grootste handelspartner van Europa en binnen Europa is Nederland zelfs de nummer 1. De huidige geopolitieke spanningen brengen een negatief sentiment met zich mee, maar dat neemt niet weg dat we verder moeten durven kijken dan dat. China is en blijft een waanzinnig belangrijke zakenpartner voor ons, vandaag en in de toekomst. Ik geloof, zoals ik hierboven schrijf, dat taal dé manier is om dialoog aan te gaan. We moeten in deze tijd goed leren luisteren, in plaats van zenden.

Scholen kunnen bijdragen aan de open en onderzoekende houding van leerlingen door het huidige beeld over China in twijfel te trekken. Door vragen te stellen over de belangen van betrok-

ken landen en individuen. Het gaat om meer dan taal. Het gaat om het besef dat we vanuit verschillende perspectieven redeneren en zo onze eigen waarheden creëren. Niemand durft iets te zeggen over vermeende genocide in Xinjiang in het voordeel van China. Ook ik niet, want ik ben er lang niet geweest en heb de kennis niet in pacht. Maar het is belangrijk dat we blijven onderzoeken. Met andere woorden; scholen hebben in mijn optiek de belangrijke rol de jeugd te begeleiden in het omarmen van twijfel.

Gevoel voor taal (en klank!) helpt, als je sinologie wilt gaan studeren. Chinees is een klankentaal. Zonder de juiste klanken ben je niet te verstaan. Ook de uitspraak van woorden vraagt om precisie. Het is veel stampwerk. Leren schrijven, lezen en spreken vraagt om doorzettingsvermogen. Ik heb vooral goed leren spreken door het eindeloos

“Je kunt absoluut bevriend raken met mensen van een zo andere cultuur, mits je je bewust blijft van de verschillende perspectieven.”

Foto's: Valérie Hoeks

veel te doen. Als ik niet al die tijd in China had vertoefd, was mijn niveau zeker blijven steken. Maar ik ben nog altijd niet uitgeleerd. Het is een rijke taal en iedere dag (!) leer ik weer nieuwe woorden.

Ik had toentertijd nog geen zakelijk motief, maar heb dat wel ontwikkeld door de jaren heen. Een zakelijk motief is een zeer goede drijfveer, maar de taal leren vraagt wel echt om toewijding. En als je het enkel een beetje spreekt, dan heb je er in zakelijke kringen minder aan. Dus het is alles of niets!

Je kunt absoluut bevriend raken met mensen van een andere cultuur, mits je je bewust blijft van de verschillende perspectieven, gevoed door de culturele context en achtergrond van iemand. Gisteren zat ik met mijn oud-collega Toni Li in een restaurant. Ik stel het liefst de hele avond vragen om te begrijpen wat er gebeurt in China; in zijn geboortestad Kunming (waar de ontwikkelingen ook razendsnel gaan); en met de jeugd die steeds minder vaak kiest voor het krijgen van kinderen en die het momenteel zwaar heeft (40% van de afgestudeerden vindt geen werk). Ik luister naar verhalen over zijn thuissituatie; over zijn doch-

8 tips voor werkers van nu!

1. Just do it! Ik zie mijn carrière als eindeloos veel stapjes. Door de tijd heen weet ik steeds beter waar ik goed in ben en wat ik wil.
2. Zoek naar waar je kracht ligt en groei daarin. En blijf dus niet te lang hangen in zaken waar je geen energie van krijgt.
3. Een businesscoach helpt mij te spiegelen en inspireert me – ik heb er altijd een.
4. Blijf jezelf ontwikkelen! Hoe ouder ik word, hoe beter ik me realiseer wat ik allemaal niet weet.
5. Zorg dat je inspirerende managers/collega's om je heen verzamelt, zo groei je sneller!
6. Voor ondernemers: alleen is best zwaar. Ik ben heel blij met mijn zakenpartners.
7. Volharding! Een tegenslag is erg leerzaam, al is dat op het moment zelf niet altijd goed te zien.
8. Durf kwetsbaar te zijn. Je bent het meest aantrekkelijk als je jezelf bent.

ter van 5 jaar; hoe de prestatiedruk op ouders en kind nu al een rol speelt vanwege de enorme competitie in de wereldstad Shanghai. Er is openheid, humor, maar ook ruimte voor discussie over wat er momenteel in China gebeurt. Dat noem ik vriendschap.

Naar mijn mening staat het onderwijs in Nederland onder druk. Door grote tekorten aan docenten en beperkte budgetten voor onderwijs en wetenschap hebben we onze leidende positie verloren. De TU Delft stond wereldwijd in de top 10 op de ranglijsten. Nu is dat de Tsinghua Universiteit in China.

De Kees Boeke-principes zijn natuurlijk zeer aansprekend en leiden als het goed is tot zelfstartende, kritische, creatieve en innovatieve leerlingen. Iets waar China bijvoorbeeld met veel belangstelling naar kijkt. Het grote verschil hierin is dat in China niet zoveel ruimte is voor kritische feedback. Confucius pleitte in 500 v. Chr. al voor 'worship the master', tot op de dag van vandaag leeft dit gedachtegoed voort in de Chinese cultuur waarin jonge mensen hun meedieren volgen. China is zich bewust van de nadelen van dit model en zoekt een

balans tussen een kritische en creatieve werkmodus (enerzijds nodig voor de innovatieslag die ze doormaken) en politieke stabiliteit anderzijds. Dit gaat niet altijd hand in hand.

Een ander groot contrast tussen het Chinese onderwijssysteem en het Nederlandse is toch wel de werkhouding van studenten. Gezien de enorme concurrentie in China werken studenten zich een slag in de rondte om bij de top te behoren. Chinezen snappen niets van onze studenten die met name feestjes vieren en bier drinken. Wij kijken op heel individualistische wijze naar onze bijdrage aan onze welvaart, maar ik denk dat we ons moeten realiseren dat we allemaal een rol spelen in het behoud ervan. Die rol is voor iedere Chinees in ieder geval glashelder. De 'drive' is sterker.

Een realistisch wereldbeeld wordt tenslotte gevoed door simpelweg te reizen. Iets te zien van de wereld. Ergens langer dan een zomervakantie te verblijven. Dan zijn we beter in staat ons eigen standpunt in perspectief te plaatsen. Dus het welbekende 'gap-year' moeten we koesteren!

Zes weken zonder internet of bereik? Help, hoe overleef ik dat?!

Ook dit jaar deed de Werkplaats weer mee aan de essaywedstrijd van de Radboud Universiteit. Onderstaande tekst van werker Juultje Thalen uit V5 behoorde volgens de jury tot de beste tien inzendingen. Gefeliciteerd, Juultje!

Afgelopen februari en maart heb ik een zeilreis gemaakt in het Caribisch gebied. Zes weken lang was onze boot mijn thuis. Met veertig onbekenden ging ik het avontuur aan. We voeren op open zee, zonder internet, zonder bereik, helemaal niks. Normaal lig je 's avonds in je bed lekker even te scrollen op TikTok, of nog even snappen met die ene jongen, maar dat kon daar niet. 'Voor veel pubers, vergroeid met hun telefoon, hun duimlap, hun altijd parate vriend, moet het leven een hel zijn' (Truijens, 2024), en dat dachten wij ook. Maar was het ook de hel?

We begonnen op Curaçao waar we nog wifi-spots hadden. Iedereen, ook ik, maakte daar gebruik van. Toch nog even snel naar huis bellen, even een fotootje sturen naar mijn beste vriendin of een leuke Instagram-story plaatsen. Je zag meteen hoe verslaafd en afhankelijk iedereen is aan dat rotting, want het eerste wat iedereen deed als we vrije tijd hadden was naar die ene plek toegaan. Doordat we steeds naar diezelfde plek gingen, hebben we weinig van Willemstad gezien. Best zonde als je

het mij vraagt en al helemaal vanwege het feit dat we daar in de haven lagen. Aan boord hadden we school. Zes dagen in de week, vier uur lang in de ochtend. Normaal doe ik niet heel veel op school. Dit komt mede door de afleiding en de gezelligheid van de mensen om me heen, maar ook door de afleiding van bijvoorbeeld spelletjes of filmpjes op mijn laptop of smartphone. Op de boot heb ik van dat laatste totaal geen last gehad, omdat ik het niet kon. Want zonder wifi en bereik kom je natuurlijk nergens. Ik heb dit als heel prettig ervaren en heb eindelijk iets voor school gedaan! Ik ben absoluut tot het besef gekomen 'dat smartphones op school leiden tot slechtere leerprestaties' (Truijens, 2024).

Na een week zijn we vertrokken vanaf Curaçao en voeren we richting San Blas, Panama. Zes dagen op open zee, aan een stuk doorvaren tussen golven van vier meter. Iedereen was zeeziek en had heimwee. Hoe lekker zou het zijn om even naar huis te kunnen bellen? Ja, heel lekker! Maar dat ging mooi

even niet. Voor sommigen was het echt afkicken. Elke dag hetzelfde gezeik over dat we geen bereik hadden en of papa en mama al een nieuwe e-sim voor ze hadden gekocht voor de volgende bestemming. Dat was alleen totaal niet de bedoeling, want het idee van de organisatie waarmee we waren, Masterskip, is dat je niet of nauwelijks op je telefoon zit en soms zelfs je simkaart inlevert. Dit is vanwege de teambuilding en het leven in het hier en nu. Ik heb in het begin erg moeten wennen aan het feit dat ik niet even snel iets kon opzoeken of iets dergelijks en iedere dag, 24/7, met dezelfde mensen was (die ik nog niet kende). Dat is best heftig en al helemaal als je niet even met je ouders kan praten of met je vriendinnen.

Toen we op de San Blas-eilanden aankwamen en er dus twee weken voorbij waren, begon het te wennen. Je leert de mensen om je heen beter kennen en je beseft dat je niks aan je mobieltje hebt dus vergeet je hem steeds vaker. Volgens Emma Wissink praten leerlingen meer

“Ik heb in het begin erg moeten wennen aan het feit dat ik niet even snel iets kon opzoeken.”

“We kregen zo'n mooie band met elkaar.”

met elkaar en zitten ze in hun pauzes niet meer op hun telefoon (Leraar24, 2023) en dat was bij ons ook echt het geval. Het was heel mooi om te zien dat steeds meer mensen hetzelfde gevoel kregen en hun telefoon ook links lieten liggen. Toen dit er steeds meer in zat, begonnen we echt een hechtere groep te worden. Je bent immers totaal op elkaar aangewezen en je hebt het met elkaar te doen.

De reis zette voort en iedereen was chill. Want dat is het! Elke dag alleen maar buiten zijn, leuke dingen doen en allemaal zonder telefoons. Mensen keken meer naar elkaar om en er kwamen goede gesprekken. Iedereen stelde zich open waardoor de meest heftige verhalen boven tafel kwamen, maar ook juist de meest leuke. We kregen zo'n mooie band met elkaar. Zoals Aleid vertelt, duurt het even voordat je merkt hoe fijn het is om zonder die telefoon te zijn en dat je zonder dat ding merkt hoe je écht met de mensen om je heen bezig bent (Truijens, 2024).

Ik ben in deze zes weken wel erg geschrokken van de hoeveelheid mensen die de Nederlandse taal bizar slecht beheersen. Doordat jongeren steeds minder lezen, komen ze steeds minder in aanraking met de Nederlandse taal en daardoor beheersen zij deze ook steeds slechter. Uit een nieuw onderzoek van de Onderwijsinspectie blijkt dat de lees-

vaardigheid in Nederland is verslechterd (De Waal, 2023). Ik merkte het vooral toen we voor iedereen wat in zijn of haar vriendenboekje moesten schrijven en in de helft van mijn boekje onbegrijpelijke fouten stonden. Denk aan fouten als 'me jas' in plaats van 'mijn jas' en 'ik hat' in plaats van 'ik had'. Het zorgelijke is dat dit geen spelfouten waren, maar simpelweg onkunde. Naast dit soort fouten waren er ook nog echte taalfouten. Mensen beheersen onze taal steeds minder goed en dat vind ik best zorgelijk.

Tijdens mijn reis gingen we elkaar op een gegeven moment voorlezen, om de beurt een stukje. We lazen het boek *After* wat oorspronkelijk Engels is, maar wij lazen de vertaling. Zoals Digna Hoogerwerf vertelt: 'Jongeren lezen inderdaad veel meer Engels dan een paar jaar geleden' (Van Gelder, 2022), dat merkte ik bij mij op de boot ook. Bijna iedereen las in het Engels en nauwelijks iemand in het Nederlands. Dit is denk ik ook meer ontstaan door de marketing die is opgebloeid via TikTok. Op dat platform is namelijk de #Booktok ontstaan en daar raden jongeren elkaar boeken aan. Meestal zijn de filmpjes in het Engels' (Van Gelder, 2022).

Toen we weer met een groep van onze reis in Nederland gingen afspreken, merkte ik ook dat we bijna niet onze telefoon hebben aangeraakt. Dit komt denk ik echt door het feit dat wij een

band hebben opgebouwd zonder die telefoontjes en dus gewend waren aan constant praten met elkaar.

Ik heb zes weken zonder mobiele telefoon als iets ontzettend fijns ervaren. Doordat je simpelweg niet weet wat er in de rest van de wereld gebeurt, kan je je er ook geen zorgen om maken, waardoor je dus ook een erg onbezorgd leventje krijgt. Daarnaast bouw je ook een hele andere connectie op met je omgeving, wat ik heel bijzonder vond om te ervaren. Ik heb het dus absoluut niet als de hel ervaren maar juist als een verrijking, en ik zou het zo nog eens doen! Maar hoe zou zo'n experiment in het dagelijks leven in Nederland uitpakken? Zou het dan net zo worden als op die boot van mij?

Juultje Thalen
Werker in vwo 5

Bronnen:

De redactie (2023, 21 november). Geen smartphones in de klas? Deze school gaat nog een stapje verder. Leraar24.

Van Gelder, R. (2022, 15 september). Jongeren lezen heus wel, but in English. Is dat erg? Trouw.

Truijens, A. (2024, 1 januari). Verwacht van het 'smartphoneverbod' geen wonderen voor de leesvaardigheid. De Volkskrant.

De Waal, T. (2023, 11 januari). Leescrisis. De Groene Amsterdammer.

Billy's

vo column

Wie de grote hal van het eendaags te openen Procrustes College betreedt, leest op de muur tegenover de ingang een door Gerard Rasch vertaald gedicht van Zbigniew Herbert.

Damastes bijgenaamd Procrustes spreekt

*Mijn beweeglijke imperium lag tussen Athene en Megara
ik heerste over woest land een holle weg een afgrond alleen
zonder de raad van domme grijsaards insignes met een gewone knots in de hand
slechts gehuld in de schaduw van een wolf en de afgrijzenwekkende klank van
het woord Damastes*

*het ontbrak me aan onderdanen dat wil zeggen ik had ze kort
ze haalden de dageraad niet toch is het een hoon mij een bandiet te noemen
zoals de geschiedvervalsers verkondigen*

*in wezen was ik een geleerde een maatschappijhervormer
mijn ware hartstocht was de antropometrie*

*ik ontwierp een bed met de maten van de volmaakte mens
vergeleek gevangen reizigers met dit leger
het rekken van leden, snoeien van uiteinden - ik erken het - was moeilijk te vermijden*

*de patiënten stierven maar hoe meer er omkwamen
des te zekerder wist ik dat mijn onderzoek juist was
het doel was verheven vooruitgang eist offers*

*ik wenste het verschil tussen hoog en laag op te heffen
het walgelijk verscheiden mensdom wenste ik één gestalte te geven
ik volhardde in mijn pogingen de mensen gelijk te stellen*

*ik werd om het leven gebracht door Theseus de moordenaar van de onschuldige
Minotaurus
door hem die het labyrint met een kluwentje vrouwegaren doorgrondde
een man van listen en lagen zonder principes en toekomstvisie*

*ik heb de wisse hoop dat anderen mijn werk zullen voortzetten
en deze zo vermetel aangevangen arbeid ten einde zullen brengen*

Wij hadden de bestuurder van het Procrustes College vooraf enkele vragen gesteld over de missie en visie van de nieuwe school en werden nu als 'collega onderwijsvernieuwers' vriendelijk ontvangen in zijn heldere, met Ikea-meubelen ingerichte werkkamer. Het grote raam gaf uitzicht op een golvend groen landschap met een groep pas geschoren schapen, indrukwekkend oud geboomte en tegen de horizon iets wat het midden hield tussen een in de zon schitterend watervlak en een luchtspiegeling. De bestuurder ontving ons met een joviale kwinkslag. 'Of we hem de maat kwamen nemen.' De toon was gezet.

Welke maat bedoelt u? U weet toch dat 'de maat waarmee je meet de maat is waarmee je zal worden gemeten?' Laten we er een gesprek van mens tot mens van maken.

Touché, lachte de bestuurder en vouwde zijn handen. Maar maak geen karikatuur van ons want wat wij doen is serieus.

Misschien zijn jullie verbaasd dat wij ons college naar de mythische Procrustes vernoemen. Je kent hem ongetwijfeld als de oude Griekse herbergier die zijn gasten aan het bed aanpaste waarin ze bij hem overnachtten. Te lange mensen hakte hij de benen af, te korte mensen rekte hij een beetje bij. Begrijpelijk dat deze waard geen goede naam had maar let op: zo'n mythe ontstaat natuurlijk niet toevallig. In het gedicht in de grote hal kun je de regel lezen: *ik ontwierp een bed met de maten van de volmaakte mens.*

“Het zonnige landschap was groener dan groen en de schapen voor het raam graasden, opvallend in dezelfde houding zelfs.”

vorm. Daarom heten wij Procrustes College en ik kan jullie melden dat wij, nog voor we goed en wel onze deuren openen, kampen met over-inschrijving. Marktwerking heet dat. Goed is bij ons alleen wat niet beter kan. Daar komen mensen voor en daar staan we voor, daar gaan we voor.

De bestuurder was uitgesproken. Ik geef toe dat we een flinke poos stil waren.

Het zonnige landschap was groener dan groen en de schapen voor het raam graasden, opvallend in dezelfde formatie trouwens en in dezelfde houding zelfs. We zagen de bestuurder een blik op zijn glanzende watch werpen.

Mogen we u nog één vraag stellen? Pas nu zagen we dat aan de muur tegenover ons een volkomen wit schilderij hing. Eén spontane en hopelijk niet te onvoorspelbare vraag, mag dat?

Een minzaam knikje was ons deel. Wat u ons zojuist vertelde, waren dat woorden van mens tot mens of was uw tekst AI-ondersteund?

Nu lachte de bestuurder hartelijk en strekte zijn armen boven zijn hoofd. Wij vluchten niet voor de toekomst, zei hij met luide stem. Wij zijn de toekomst!

Marijn Backer

Foto's: Marijn Backer

“Authenticiteit is fictie. Kinderen zijn in feite een soort Billy's. Hun handleiding is dezelfde, hun functie is vergelijkbaar.”

Daar gaat het om. Vervang het woord bed door school en je ontdekt een eerzaam streven.

Ons doel is het immers jonge mensen op te voeden tot echte mensen, volmaakte mensen zelfs, bouwstenen van de toekomstige samenleving. Je bouwt een huis met goede rechte stenen, niet met schots en scheef gebakken stenen. Je mag eisen stellen aan mensen. Wij zijn de eerste *antropometrische* school van het land. Wij werken maximaal *datagestuurd*. We maken prestaties en gedrag perfect meetbaar. Planmatig presteren, voorspelbaar succes, controleerbare leerweg. Leerlingen leren van zichzelf en van de samenleving volmaaktheid te eisen.

Wat jullie platweg *afrekenen* noemen, noemen wij sportief *verantwoording afleggen* voor je talent. Natuurlijk kennen we jullie bezwaren. Wat als een kind opgroeit onder omstandigheden waarin het zich niet goed kan inzetten? Houden jullie rekening met een kind dat door thuisproblematiek, ziekte, ongeluk, stoornissen en leerproblemen minder goed kan meekomen? Antwoord: nee, daar houden we geen rekening mee. De natuur is rechtvaardig. Selectie is goed. De beste wint. De samenleving eist gezonde sterke eerlijke mensen die staan voor hun taak en voorspelbaar, controleerbaar en succesvol functioneren. Geen quasi humane binnenweggetjes of achterdeurtjes. Jullie zien in

mijn kamer reproductiemeubelen. Dat is in lijn met onze visie. Authenticiteit is fictie. Kinderen zijn in feite een soort Billy's. Wat jullie 'worden wie je bent' noemen is alsof je de ene Billy 'Knullie' en de andere Billy 'Lollie' noemt. Geloof me, hun handleiding is dezelfde, hun functie is vergelijkbaar.

Jullie op de Werkplaats geroemde individuele benadering, jullie zogenaamde 'maatwerk' (de bestuurder grinnikt), daar zouden we trouwens ook geen budget voor hebben. Onze school is *lean* en *mean*, wij streven naar doelgerichte maximale *waardcreatie* voor de samenleving en, jullie zullen het geloven of niet: wij maken gelukkige mensen. Mensen houden van duidelijkheid. Mensen willen voldoen. Alles begint met de vorm. Mensen willen passen in de volmaakte